

Obsah

NA AKTUÁLNU TÉMU

- Ing. Katarína Vavrová / **Zdaňovanie finančných nástrojov** / 2
 Ing. Asadullah Asadullah, PhD. / **Minimálna kapitálová požiadavka na krytie kreditného rizika podľa novej bazilejskej dohody o kapitáli – Bazilej II – 1. časť** / 7

POSTREHY – PODNETY

- Ing. Dušan Tichý, doc. Ing. Elena Žárska, CSc. / **Zadlžovanie obcí SR – makroekonomické a mikroekonomické riziká** / 11
Aktivity EIB na Slovensku / 18
 Ing. Emil Burák, PhD. / **Daňové míľniky 2004 – 2005** / 19

LEGISLATÍVA

- Ing. Adriana Chovanová, PhD. / **Legislatívna úprava elektronického bankovníctva v SR a EÚ** / 22

PROFILY SVETOVÝCH EKONÓMOV

- doc. Ing. Ivan Figura, CSc. / **Michal Kalecki** / 23

Z HISTÓRIE

- PhDr. Elena Minarovičová / **Dejiny účesov v zrkadle antických mincí – 1. časť** / 27

Z ARCHÍVU NBS

- Ing. Marián Tkáč, PhD. / **Ľudová banka v Ružomberku** / 29

RECENZIA

- doc. Ing. Emília Jakubíková, CSc. / **Banky a komunálne financovanie** / 30

INFORMÁCIE

- Mena, bankovníctvo a finančné trhy** / 31
Z rokovania Bankovej rady NBS / 32

BIATEC

Odborný bankový časopis
 október 2005

Vydavateľ: Národná banka Slovenska

Redakčná rada: Ing. Ivan Šramko (predseda),
 Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barliková,
 prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik,
 Ing. Jozef Kreutz, doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
 doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
 Ing. Monika Siegelová, doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia: šéfredaktorka: Mgr. Soňa Babincová
 ☎ 5787 2150, fax: 5787 1128

zástupkyňa šéfredaktorky: Ing. Alica Polóniyová
 ☎ 5787 2153

výtvarná redaktorka: Anna Chovanová
 ☎ 5787 2152

Adresa redakcie: Národná banka Slovenska
 redakcia BIATEC, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia: ☎ 5787 2150
 e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku: 21 Sk. Poštovné hradí predplatiteľ.

Ročné predplatné: 252 Sk

Tlač: i + i print, spol. s r. o.

Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia,
 reklamácie, distribúcia: ☎ 5728 0368, fax: 5556 5535

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,

Pribinova 21, 819 46 Bratislava

e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 3. 10. 2005

Dátum vydania: 17. 10. 2005

Registračné číslo: MK SR 698/92

ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Budova Európskeho parlamentu
 v Štrasburgu. Foto: Ľubica Petrovičová

A full English-language version of this paper is available
 on the web site of the National Bank of Slovakia:
<http://www.nbs.sk>

Anglická verzia časopisu je publikovaná na internetovej stránke
 Národnej banky Slovenska: <http://www.nbs.sk>

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek reprodukcie tohto
 časopisu alebo jeho časti a iné publikovanie vrátane jeho elek-
 tronickej formy nie sú povolené bez predchádzajúceho písom-
 ného súhlasu vydavateľa.

ZDAŇOVANIE FINANČNÝCH NÁSTROJOV

Ing. Katarína Vavrová
Fakulta podnikového manažmentu
Ekonomická univerzita v Bratislave

Na investovanie do cenných papierov okrem vzťahu medzi vnútornou hodnotou a trhovou cenou cenných papierov, jeho celkovým výnosom a rizikom vplýva aj výška a spôsob zdaňovania cenných papierov.

Z hľadiska zdaňovania cenných papierov je podstatné vymedziť nasledujúce kategórie, ktoré definuje zákon o cenných papieroch¹ ako investičné, finančné, kapitálové a zabezpečovacie nástroje. Ide o zosúladenie s európskym právom v oblasti cenných papierov, so smernicou o investičných službách² v tejto oblasti.

Investičné nástroje

Investičné nástroje sú predmetom investovania právnických a fyzických osôb, na účely alokácie voľného finančného kapitálu.

Medzi investičné nástroje patria:

- a) akcie,
- b) dlhopisy,
- c) podielové listy,
- d) cenné papiere vydané mimo územia SR, s ktorými sú spojené obdobné práva ako s cennými papiermi uvedenými v písm. a) a b),
- e) akciové opcie, úrokové opcie, menové opcie,
- f) zmluvy o zámene úrokových mier, mien a akcií.

Derivát

Zákon o cenných papieroch definuje derivát ako peniazmi ocenené právo alebo záväzok vzťahujúci sa na cenný papier využívaný v obchodnom styku.

Finančný nástroj

Finančným nástrojom je právny vzťah, na základe ktorého vzniká finančné aktívum jednej zmluvnej strany a finančný záväzok druhej zmluvnej strany.

Kapitálový nástroj

Kapitálovým nástrojom je zostatkový podiel na aktívach subjektu po odpočítaní všetkých jeho záväzkov (napríklad akcia, obchodný podiel, podielový list).

Zabezpečovací nástroj

Zabezpečovacím nástrojom v účtovnej jednotke je derivát, ktorým sa zabezpečuje majetok alebo záväzky účtovnej jednotky (podnikateľského subjektu).

Investovanie do cenných papierov a podielov

Investovaním do cenných papierov a podielov rozumieme ich obstarávanie:

- vkladom do základného imania súkromnej akciovej spoločnosti alebo kúpou akcií na kapitálovom trhu,
- vkladom do základného imania ostatných obchodných spoločností a družstiev,
- kúpou dlhopisov, podielových listov a pod. na účely poberania výnosov z držby cenných papierov,
- kúpou cenných papierov na verejnom trhu s cieľom dosiahnutia zisku pri ich opätovnom predaji,
- kúpou cenných papierov, ako sú zmenky, skladiškové listy a pod. v individuálnom obchode s cieľom ich výhodného spešazenia³.

S investovaním do cenných papierov a podielov sú spojené výdavky a spravidla aj príjmy. Vynaložené výdavky a dosiahnuté príjmy zaradujeme z daňového hľadiska do dvoch skupín – na podliehajúce a nepodliehajúce zdaneniu daňou z príjmov fyzických alebo právnických osôb.

V súčasnosti sa podľa zákona o dani z príjmov zdaňujú všetky skupiny daňovníkov jednotnou daňou 19 %. Výrazné zmeny zaznamenali oblasti upravujúce samotné zisťovanie základu dane. Základom dane je rozdiel, o ktorý zdaniteľné príjmy prevyšujú daňové výdavky. Zákon o dani z príjmov priamo určuje vecnú a časovú súvislosť príjmov a výdavkov v zdaňovacom období. Táto zásada vyplýva z účtovných predpisov. Podľa zákona⁴ o účtovníctve účtovné jednotky účtujú

¹ Zákon o cenných papieroch č. 566/2001 Z. z.

² Smernica o investičných službách v oblasti cenných papierov č. 93/22/EHS.

³ Zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z.

⁴ Zákon o účtovníctve č. 431/2002 Z. z.

skutočnosti, ktoré sú predmetom účtovníctva v období, s ktorým tieto skutočnosti časovo a vecne súvisia. Z hľadiska daňovej úpravy cenných papierov je dôležitý základ dane. Daňovníka zaujíma v prvom rade výška základu dane, z ktorého platí daň z príjmov.

Do základu dane sa nezahŕňajú nasledujúce príjmy:

- príjem z nákupu vlastných akcií za hodnotu nižšiu, ako je ich menovitá hodnota pri následnom znížení základného imania,

- kurzové rozdiely z ocenenia majetku a záväzkov a rozdiely z precenenia derivátov a cenných papierov pri ich ocenení na reálnu hodnotu – účtované do nákladov alebo do výnosov,

- príjem z predaja cenných papierov, ak čas medzi nadobudnutím a predajom presahuje tri roky,

- príjem z predaja cenných papierov, ak čas medzi nadobudnutím a predajom tuzemských cenných papierov prijatých na trh burzy cenných papierov vrátane spätného predaja tuzemských podielových listov nepresiahne tri roky,

- príjem plynúci z dôvodu nadobudnutia nových akcií a podielov, ako aj príjem plynúci z dôvodu ich výmeny pri zrušení daňovníka bez likvidácie, a to aj vtedy, ak súčasťou splynutia, zlúčenia alebo rozdelenia spoločnosti je aj majetok spoločnosti so sídlom v členských štátoch Európskej únie.⁵

Pri investovaní do cenných papierov zásadne platí, že výdavok na obstaranie cenných papierov nie je v okamihu obstarávania cenných papierov daňovým výdavkom.

Charakteristika príjmov z kapitálového majetku

Zákon o dani z príjmov presne špecifikuje príjmy z kapitálového majetku. Pri príjmoch z kapitálového majetku je predmetom dane výnos, ktorý je zvyčajne výsledkom investovania peňažných prostriedkov do produktov finančného trhu.

Príjmom z kapitálového majetku v súlade so zákonom o dani z príjmov je výnos z úrokov a ostatné výnosy z cenných papierov. Príjmom je aj výnos, ktorý vzniká pri splatnosti cenného papiera z rozdielu medzi menovitou hodnotou cenného papiera a emisným kurzom pri jeho vydaní. V prípade predčasného splatenia cenného papiera sa namiesto menovitej hodnoty použije cena, za ktorú sa cenný papier kúpi späť.⁶ Za ostatné príjmy sa považuje aj príjem z prevodu opcií, cenných papierov a príjmy z prevodu podielu na spoločnosti s r. o., komanditnej spoločnosti alebo z prevo-

du členských práv družstva. Pod prevodom podielu v obchodnej spoločnosti sa rozumie prevod obchodného podielu spoločníka na iného spoločníka alebo na inú osobu, ak to spoločenská zmluva pripúšťa.

Pri príjmoch z kapitálového majetku je výdavkom:

- kúpna cena za cenný papier alebo opciu,
- výdavky súvisiace s nadobudnutím a predajom cenných papierov a opcií,
- vklad alebo obstarávacía cena podielu na spoločnosti s ručením obmedzeným, komanditnej spoločnosti alebo prevodu členských práv družstva.

Do základu dane sa zahŕňa zdaniteľný príjem znížený o výdavky preukázateľne vynaložené na jeho dosiahnutie.

Zákon o dani z príjmov pri cenných papieroch a vkladoch upravuje najmä:

- daňovú uznateľnosť výdavkov súvisiacich s investovaním do cenných papierov, ako sú vklady do základného imania, obstaranie podielových cenných papierov na kapitálovom trhu, obstaranie cenných papierov mimo organizovaného trhu,

- zdaňovanie výnosov z držby cenných papierov, ako sú dividendové výnosy z podielových cenných papierov, podiely na zisku z vkladov, úrokové výnosy z dlhových cenných papierov,

- zdaňovanie príjmov plynúcich z predaja cenných papierov.

Charakteristika daňových výdavkov podľa zákona o dani z príjmov

Daňovým výdavkom sa v zmysle zákona o dani z príjmov rozumie výdavok (náklad) zaúčtovaný v účtovníctve daňovníka alebo zaevidovaný v evidencii daňovníka. Pretože daňový výdavok stojí vždy oproti dosahovanému príjmu, pred jeho analýzou treba objasniť, za akých okolností a pri existencii akých pravidiel môže byť určitý náklad považovaný za daňový výdavok, vstupujúci do základu dane.

Aby výdavok zaúčtovaný v účtovníctve mohol byť uznaný za daňový výdavok, musia byť splnené tri základné podmienky:

1. výdavok (náklad) musí byť vynaložený na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov,
2. výdavok musí daňovník riadne preukázať (podľa zákona),
3. výdavok musí byť zaúčtovaný v účtovníctve daňovníka v súlade s účtovnými predpismi.

Ak daňové výdavky spĺňajú zákonom predpísané požiadavky, znižujú zdaniteľné príjmy.

Daňovými výdavkami nie sú napríklad:

- výdavky na zvýšenie základného imania vrátane splácania pôžičiek,
- výdavky vo výške obstarávacej ceny cenných

⁵ Zákon č. 659/2004 Z. z., ktorými sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

⁶ Zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z.

papierov a obchodných podielov v obchodnej spoločnosti alebo družstve,

– výdavky na vyplácané podiely na zisku. Podiely na zisku sa vyplácajú zo zisku po zdanení. O ich vyplatení rozhodne príslušný orgán spoločnosti, napr. valné zhromaždenie v prípade akciovej spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzeným a v prípade družstva schôdza členov družstva. Vyplácajú sa dividendy akcionárom, podiely na zisku spoločníkom spoločnosti s ručením obmedzeným a obdobné plnenia z členstva v družstvách. Za podiel na zisku možno považovať aj podiel členov predstavenstva a členov dozornej rady akciovej spoločnosti na zisku (tantiéma).

Postupy v podvojnóm účtovníctve vymedzujú dlhodobý a krátkodobý finančný majetok podnikateľa.

Dlhodobým finančným majetkom sú:

- cenné papiere a podiely,
- pôžičky poskytnuté účtovnou jednotkou v konsolidovanom celku,
- dlhodobé pôžičky.

Krátkodobým finančným majetkom sú:

- peňažné hotovosti, ceniny, poukážky, šeky,
- účty v bankách,
- majetok účtovaný v účtovej skupine 25,
- peniaze na ceste.

Daňové výdavky, ktoré možno uplatniť len v rozsahu a za podmienok ustanovených zákonom o dani z príjmov v súvislosti s predajom cenných papierov, obchodných podielov a zmeniek sú:

- a) predaj cenných papierov,
- b) predaj obchodných podielov a zmeniek,
- c) postúpenie pohľadávky.

Predaj cenných papierov

Z hľadiska dane z príjmov predaj cenných papierov úzko súvisí aj s postupmi účtovania v podvojnóm účtovníctve. Cenné papiere sa oceňujú obstarávacími cenami, pričom súčasťou obstarávacej ceny sú náklady súvisiace s obstaraním, napr. poplatky a provízie maklérom, poradcom, burzám. Súčasťou obstarávacej ceny nie sú úroky z úverov na obstaranie cenných papierov, spomínané kurzové rozdiely a náklady spojené s držbou cenného papiera. Ku dňu zostavenia účtovnej závierky sa cenné papiere oceňujú trhovou cenou alebo kvalifikovaným odhadom s výnimkou cenných papierov držaných do splatnosti a cenných papierov obstaraných v primárnych emisiách neurčených na obchodovanie. Trhová cena je cena, ktorá je vyhlásená na tuzemskej alebo zahraničnej burze alebo na inom verejnom trhu.

Podľa zákona o dani z príjmov rozdiely z precenenia cenných papierov na trhovú cenu účtované do nákladov alebo do výnosov nie sú súčasťou základu dane príslušného zdaňovacieho obdobia.

Daňovými výdavkami sú podľa zákona výdavky vo výške úhrnu obstarávacích cien akcií a ostatných cenných papierov v tom zdaňovacom období, v ktorom dôjde k ich predaju, pričom úhrn obstarávacích cien možno zahrnúť do daňových výdavkov v plnej výške len v prípadoch a za podmienok vymenovaných v zákone. Do úhrnu sa nezahŕňajú zmenky a obchodné podiely.

V prípade akcií prijatých na trh burzy cenných papierov možno zahrnúť do daňových výdavkov obstarávaciu cenu akcie v plnej výške za podmienky, že jej obstarávacia cena nie je vyššia a príjem z predaja nie je nižší ako odchýlka 10 % od priemerného kurzu zverejneného burzou cenných papierov v deň nákupu a predaja alebo, ak akcia nebola v tento deň obchodovaná, od posledného zverejneného kurzu. V prípade týchto cenných papierov sa uzná strata z predaja len pri dodržaní uvedených podmienok. Ak sa nedodrží stanovený limit odchýlky, uzná sa cena obstarania cenných papierov pri jeho predaji najviac do výšky príjmu z predaja.

V prípade dlhopisu, pri ktorom je predajná cena nižšia najviac o výšku výnosu z dlhopisu zahrnutého do základu dane do doby predaja alebo splatnosti dlhopisu, sa do daňových výdavkov zahŕňa jeho obstarávacia cena.

Pri predaji cenných papierov sa porovnáva úhrn ich obstarávacích cien k úhrnu príjmov z ich predaja v danom zdaňovacom období. Ak daňovník za príslušné zdaňovacie obdobie vykáže z predaja cenných papierov celkovo zisk, nie je potrebné skúmať, aké cenné papiere sa predali, ani odchýlky od priemerného kurzu. Do základu dane vstúpi celkový príjem z predaja a úhrn obstarávacích cien predaných cenných papierov tak, ako to vyplýva z účtovných postupov. V prípade straty je potrebné vykonať test dodržania 10 % odchýlky od priemerných kurzov v deň nákupu a v deň predaja. Na účely vyčíslenia základu dane z príjmov sa uzná len tá strata z príslušného obchodu, kde sa dodržala povolená odchýlka 10 %.

Predaj obchodných podielov a zmeniek

Podľa zákona sú daňovými výdavkami výdavky vo výške obstarávacej ceny obchodného podielu na obchodnej spoločnosti alebo družstve pri ich predaji, ale len do výšky príjmov z jeho predaja. Treba si uvedomiť, že vklad, obstaranie i nadobudnutie podielu neovplyvňuje z účtovného hľadiska výsledok hospodárenia. Až predaj sa premietne do výsledku hospodárenia spoločnosti alebo družstva a v tomto období má vplyv na základ dane. Zákon vylučuje zo základu dane z príjmov stratu z predaja obchodného podielu.

Zmenka je dlhový cenný papier. Pri jej účtovaní sa postupuje rovnako ako pri ostatných cenných papie-

roch. Z hľadiska dane z príjmov je však posudzovaná iným spôsobom. Daňovým výdavkom je výdavok vo výške obstarávacej ceny zmenky, o ktorej sa účtuje ako o cennom papieri, pri jej predaji len do výšky príjmov z predaja.

Postúpenie pohľadávky

Za daňový výdavok sa považuje hodnota pohľadávky pri jej postúpení, ale len do výšky úhrad plynúcich z tohto postúpenia. Strata z predaja nemôže ovplyvniť základ dane. Inými slovami, daňovým výdavkom je obstarávacia cena pohľadávky nadobudnutej postúpením, a to do výšky príjmu plynúceho z jej úhrady dlžníkom alebo postupníkom pri jej následnom postúpení.

V tejto súvislosti treba podotknúť, že pri držbe podielových cenných papierov a podielov plynú majiteľovi výnosy, a to vo forme dividend alebo podielov na zisku. Výnosy z akcií, podiely na zisku z obchodných podielov, nie sú zaručené a ich výška je daná úrovňou hospodárenia danej spoločnosti.

Vzhľadom na zásadu jediného zdanenia príjmu, dividendy a podiely na zisku vyplácané obchodnou spoločnosťou po zdanení akcionárom a spoločníkom nie sú predmetom dane z príjmu. Spoločníkom môže byť fyzická alebo právnická osoba.

Ak zisky plynú daňovníkovi z podielu spoločnosti z členských krajín EÚ, pri výške 25 % podielu daňovníka na základnom imaní nie sú zdaňované – sú oslobodené od dane z príjmu.

Daňovo neuznané výdavky súvisiace s cennými papiermi

Daňovými výdavkami nie sú výdavky vo výške ceny obstarania cenných papierov a obchodných podielov na obchodnej spoločnosti alebo družstve, s výnimkou uvedenou v zákone. Pri nákupe cenných papierov a obchodných podielov sa vychádza z účtovných postupov. Podľa účtovných postupov sa cena obstarania cenného papiera alebo obchodného podielu neúčtuje v podvojnom účtovníctve do nákladov pri ich nákupe, ale až pri ich predaji, a to na účet 561 – Predané cenné papiere a podiely. V priebehu obstarávania sa jednotlivé zložky obstarávacej ceny nakupovaných cenných papierov a podielov účtujú na účte 043 – Obstaranie dlhodobého finančného majetku, alebo ak ide o krátkodobý finančný majetok, na účte 259 – Obstaranie krátkodobého finančného majetku.

Zdaňovacím obdobím pre daňovníka je kalendárny rok. Daňové priznanie sa podáva k 31. marcu nasledujúceho roka. K tomuto dátumu je daňovník povinný daň vypočítanú zo základu dane aj zaplatiť. Zdaňovanie príjmov plynúcich z kapitálového majetku sa zave-

dením rovnej dane zjednodušilo. Napríklad právnické osoby zriadené na účely podnikania si budú môcť úrokový výnos z dlhopisov zdaňovať ako súčasť základu dane z príjmov. Daňová povinnosť môže byť splnená aj zrážkovou daňou pri zdroji. Daň sa vyberá zrážkou, ak ide napr. o:

- úrok,
- výnos z podielových listov, výnos z vkladových certifikátov,
- výnos z dlhopisov a pokladničných poukázok plynúcich fyzickým osobám.

Základom dane pre daň vyberanú zrážkou je iba príjem za príslušné zdaňovacie obdobie. V prípade účtov znejúcich na cudziu menu sa základ dane určí v cudzej mene, a to bez zaokrúhlenia. Ak plynú výnosy z cenných papierov príjemcovi od správcovskej spoločnosti, je základom dane pre daň vyberanú zrážkou vyplácaný výnos z podielových listov, znížený o príjmy prijaté správcovskou spoločnosťou, z ktorých sa daň vyberá zrážkou, vrátane prijatých podielov na zisku, ktoré však nie sú predmetom dane.

Zdaňovanie cenných papierov daňou z pridanej hodnoty

Podľa zákona o DPH sú od dane oslobodené činnosti týkajúce sa cenných papierov a obchodných podielov vrátane sprostredkovania týchto činností. Správa a úschova cenných papierov nie je od dane z DPH oslobodená.

Výnosy z cenných papierov, konkrétne:

- predaj cenných papierov,
- dividendy,
- úrok z dlhopisov

nie sú podľa zákona o DPH zdaniateľným obchodom.

Od dane z DPH sú oslobodené aj vybrané finančné služby. Platiteľ dane, ktorý služby takéhoto charakteru vykonáva, si nemôže odpočítať daň podľa zákona o DPH a zároveň si neuplatňuje „daň na výstupe“.

Od dane sú oslobodené nasledujúce finančné služby:

- poskytnutie, dojednávanie a sprostredkovanie úveru,
- poskytnutie, dojednávanie a sprostredkovanie úverovej záruky,
- činnosti týkajúce sa cenných papierov a obchodných podielov vrátane sprostredkovania týchto činností,
- správa podielového fondu správcovskou spoločnosťou podľa osobitného predpisu,
- obchodovanie na vlastný účet alebo na účet klienta pri termínovaných obchodoch a opciách vrátane kurzových a úrokových obchodov.

Zákon o cenných papieroch zaviedol dôležitý pojem investičné nástroje. Sú to vybrané cenné papiere a finančné deriváty, ktoré sú predmetom investovania a obchodovania na finančných trhoch. Medzi investič-

né nástroje zaradujeme tie cenné papiere, ktoré sú prevoditeľné bez veľkých administratívnych prekážok a je možná ich vzájomná zastupiteľnosť.

Prevod cenných papierov a obchodovanie s cennými papiermi na účet klienta vzhľadom na daň z pridanej hodnoty

Pod pojmom prevod cenného papiera sa podľa zákona o cenných papieroch rozumie:

- odplatný prevod – na základe kúpnej zmluvy,
- bezodplatný prevod – na základe darovacej zmluvy.

Prevod bez ohľadu na druh cenného papiera (akcia, dlhopis, zmenka) je podľa zákona o DPH oslobodený od dane.

Pojem obchodovanie s cennými papiermi bol zákonom o cenných papieroch nahradený definovaním tzv. investičných služieb.⁷

Pojem investičné služby úzko súvisí s pojmom investičné nástroje. Zákon o cenných papieroch vymedzuje od 1. 1. 2002 aj hlavné investičné služby a vedľajšie investičné služby.

Hlavnou investičnou službou je:

- prijatie pokynu klienta na nadobudnutie alebo predaj investičného nástroja a jeho vykonanie na iný účet,
- riadenie portfólia investičných nástrojov v súlade s poverením klienta.

Vedľajšou investičnou službou je prijímanie peňažných prostriedkov od klienta a vykonávanie obchodov s devízovými hodnotami. Obchodovanie s cennými papiermi je oslobodené od DPH.

Charakteristika vybraných druhov finančného majetku vzhľadom na daň z pridanej hodnoty

Obchodný podiel

Podľa ustanovenia toho istého zákona sú od dane oslobodené aj činnosti súvisiace s obchodnými podielmi vrátane sprostredkovania týchto činností.

Peniaze a peňažné prostriedky na účte v banke

Podľa zákona o DPH sa predaj bankoviek a mincí považuje za dodanie tovaru za protihodnotu iba v tom prípade, ak sa predávajú na zberateľské účely za inú cenu, ako je ich nominálna hodnota. Úrok (z bežných, termínovaných účtov) dosiahnutý z peňažných prostriedkov na účtoch nie je zdaniteľným obchodom.

Finančné deriváty

Od dane je tiež oslobodené obchodovanie na vlast-

ný účet alebo na účet klienta pri termínovaných obchodoch a opciách vrátane kurzových a úrokových obchodov, ak takéto obchody vykonáva banka alebo obchodník s cennými papiermi.

Za zdaniteľné obchody sa nepovažujú transakcie s finančnými derivátmi, napr. zabezpečenie menového rizika u podnikateľského subjektu. Finančné deriváty predstavujú nákup a predaj určitého oceniteľného aktíva. K finančnému vyrovnaní nedochádza okamžite, ale vo vopred dohodnutom termíne. Obchody sa uzatvárajú na opčných a termínových burzách, peňažných a devízových trhoch, ale aj individuálnym spôsobom. Zákon nevymedzuje presne, čo je cenou vyššie uvedeného zdaniteľného obchodu. Je to výnos v príslušnom zdaňovacom období. Platiteľ dane (oprávnený subjekt) si rozdiel medzi výnosmi z obchodov s finančnými derivátmi a prípadnou stratou uvedie do riadku 07 daňového priznania dane z pridanej hodnoty „Dodanie tovarov a služieb s oslobodením od dane“ bez možnosti odpočítania dane podľa § 28 až § 41 zákona.

Podiely v obchodných spoločnostiach

Podiel v obchodných spoločnostiach je miera účasti na čistom obchodnom imaní spoločnosti. Podiel môže mať tri formy:

- obchodný podiel,
- vyrovnávací podiel,
- podiel na likvidačnom zostatku.

V praxi sa s obchodným podielom stretávame najmä v obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným. Vzhľadom na zákon o DPH je zaujímavé nadobudnutie podielu napr. vkladom nehnuteľnosti. Ak je spoločnosť platiteľom DPH, má povinnosť z vecného vkladu odviesť DPH vo výške 19 %.

Vyrovnávací podiel z daňového hľadiska nie je predmetom dane z príjmu ani DPH.

Podiel na likvidačnom zostatku nie je predmetom dane z príjmu ani DPH.

Záver

Pri zdaňovaní výnosov z kapitálového majetku priniesol nový zákon o dani z príjmov od 1. januára 2004 výrazné zmeny. Tieto zmeny vyplývajú z jednej zo základných zásad zákona, zo zásady jedného zdanenia príjmu – príjem z kapitálového majetku sa zdaňuje len raz.

(Príspevok je výsledkom riešenia výskumnej úlohy G-153/05 Teoretické prístupy k ohodnocovaniu finančných nástrojov na vyspelých finančných trhoch a možnosť ich aplikácie v slovenských podmienkach.)

⁷ Zákon o cenných papieroch č. 566/2001 Z. z.

MINIMÁLNA KAPITÁLOVÁ POŽIADAVKA NA KRYTIE KREDITNÉHO RIZIKA PODĽA NOVEJ BAZILEJSKEJ DOHODY O KAPITÁLI – BAZILEJ II

1. časť

Ing. Asadullah Asadullah, PhD.
Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Bazilejský výbor bankového dohľadu Banky pre medzinárodné zúčtovanie – The Bank for International Settlements (BIS) bol založený v roku 1975 s cieľom zabezpečenia stability bankového sektora vo svete.

Na tento účel vyvíja prístupy, metódy a pravidlá obozretného podnikania komerčných bánk.

Prvá ucelená koncepcia tohto výboru bola schválená v roku 1988 pod názvom bazilejská dohoda o kapitáli – Basel Capital Accord (BCA) označovaná aj ako Basel I (Bazilej I). Uvedený dokument vytvára až do súčasnosti základ činnosti a pravidiel národných regulátorov vo svete. Vzhľadom na nové trendy finančných trhov a prístupov v riadení rizík začal bazilejský výbor v roku 1999 rozsiahly medzinárodný konzultačný proces revízií BCA. Výsledky tohto päťročného úsilia, konzultácií a kompromisov vyústili do novej dohody o kapitáli – New Basel Capital Accord (NBCA) označovanej aj ako Bazilej II, ktorá bola schválená 26. júna 2004 s účinnosťou od roku 2007. Schválenie Bazilej predstavuje ďalší krok k zjednoteniu pravidiel bankového dohľadu a k zvýšeniu stability a transparentnosti bankového systému vo svete.

Nová dohoda o kapitáli (Bazilej II) je na rozdiel od Bazilej I rozsiahla, komplexná a metodologicky náročná koncepcia obozretného podnikania bánk, a preto je výzvou predovšetkým pre banky, národné regulátory, ako aj podnikateľské subjekty. Príprava na zavedenie pravidiel tejto dohody je vo svete v plnom prúde a popredné banky s ňou začali už od zverejnenia prvého konzultačného papiera v júni 1999.

Z obsahového hľadiska je nová dohoda o kapitáli postavená na troch pilieroch:

Pilier 1: Minimálna kapitálová požiadavka na krytie kreditného, trhového a operačného rizika,

Pilier 2: Pravidlá a postup národných regulátorov pri monitorovaní a hodnotení kapitálovej primeranosti bánk, úrovni predpokladov používania jednotlivých metód stanovenia minimálnej kapitálovej požiadavky, ako aj hodnotení celkového systému riadenia rizík bánk,

Pilier 3: Trhová disciplína a zverejňovanie informácií bankami.

V príspevku sa zaoberáme minimálnou kapitálovou požiadavkou na krytie kreditného rizika pohľadávok voči suverénom, bankám, podnikom a retailovým segmentom, ktorá tvorí najobširnejšiu súčasť Bazilej II. Pre rozsiahlosť problematiky neuvažujeme v príspev-

ku so zabezpečovacími inštrumentmi a s ich riziko minimalizujúcimi efektmi. Rozoberáme jednotlivé metódy novej kapitálovej dohody na výpočet kreditného rizika a minimálnej kapitálovej požiadavky. Ďalej chceme poukázať a kvantifikovať výhody, ktoré poskytuje Bazilej II malým a stredným podnikom. Na záver poukážeme ako ovplyvní zavedenie jednotlivých metód Bazilej II pri rozdielnych ratingov a veľkostiach podniku cenu úveru.

1. Minimálna kapitálová požiadavka na krytie kreditného rizika

Kreditné riziko je definované ako riziko vyplývajúce zo zlyhania protistrany (dlžníka) a je spojené so stratou na strane veriteľa (banky). Pod zlyhaním protistrany v tomto kontexte rozumieme stav dlžníka, kedy nie je schopný alebo ochotný uhradiť svoje záväzky voči banke v súlade s dohodnutými podmienkami. Strata vyplývajúca z tohto rizika sa skladá z dvoch častí:

1. očakávaná strata zo zlyhania dlžníka – Expected Losses (EL),

2. neočakávaná strata zo zlyhania dlžníka – Unexpected Losses (UL).

S cieľom eliminovať transfer strát z tohto rizika na

vkladateľa, musí banka kreditné riziko správne identifikovať, kvantifikovať a vytvoriť zdroje na jeho krytie.

Kým očakávaná strata je súčasťou kalkulačných nákladov úverového obchodu banky a odrazí sa priamo v úrokovej sadzbe, neočakávanú stratu by mala banka kryť minimálnou kapitálovou požiadavkou.

Minimálna výška vlastných zdrojov banky, ktoré sú určené na krytie kreditného rizika, t. j. regulačných vlastných zdrojov (*RVZ*) je stanovená ako v prípade bazilej I na úrovni 8 % z rizikovo vážených pohľadávok (*RVP*) banky voči protistrane, t. j. platia základné vzťahy:

$$\frac{RVZ}{RVP} = \frac{RVZ}{P \cdot RV} \geq 0,08 \quad (1)$$

Z toho: $RVZ_{\min} = RVP \cdot 0,08 = P \cdot RV \cdot 0,08$ (2)
 Kde:

RVZ – regulačné vlastné zdroje banky v mil. Sk

P – hodnota pohľadávky v mil. Sk

RV – riziková váha vyjadrená ako desatinné číslo

RVP – rizikovo vážené pohľadávky v mil. Sk

$RVZ_{\min}$ – minimálna výška regulačných vlastných zdrojov v mil. Sk

Z týchto základných vzťahov je zrejmé, že kľúčovou veličinou pri kvantifikácii minimálnej kapitálovej požiadavky je riziková váha pohľadávky. Predovšetkým v spôsobe určenia tejto veličiny jednotlivých pohľadávok spočívajú najväčšie rozdiely medzi Bazilej I a Bazilej II, ako aj medzi jednotlivými metódami Bazilej II. Na kvantifikáciu minimálnej kapitálovej požiadavky je v Bazilej II určených niekoľko metód s rôznou mierou náročnosti, komplexnosti a citlivosti na riziká.

2. Metódy kvantifikácie minimálnej kapitálovej požiadavky

Bazilej II poskytuje na rozdiel od Bazilej I nasledujúce tri metódy na výpočet minimálnej kapitálovej požiadavky na krytie kreditného rizika:

1. štandardná metóda – Standardized Approach (SA),
2. bázičná metóda – Foundation IRB Approach (FIRB),
3. pokročilá metóda – Advanced IRB Approach (AIRB).

Náročnosť, náklady implementácie a výška minimálnej kapitálovej požiadavky u jednotlivých metód sú značne diferencované.

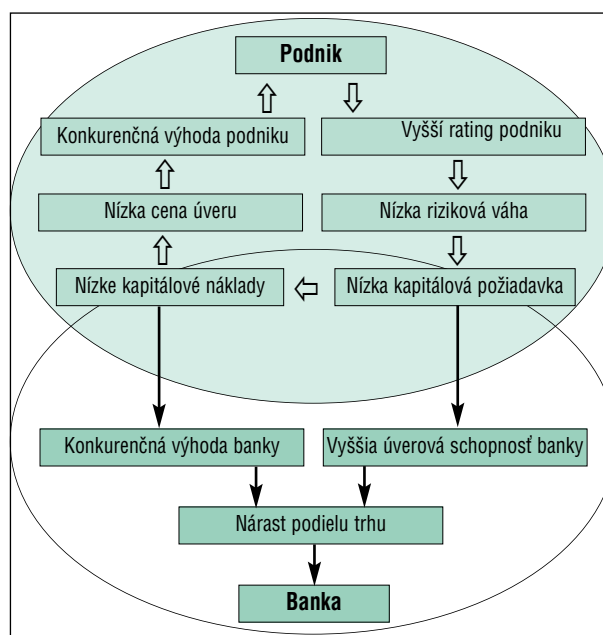
Úspešné zavedenie nových pravidiel do praxe bánk

Obr. 1 Náročnosť, náklady implementácie a kapitálová požiadavka Bazilej I a jednotlivých metód Bazilej II

	Komplexnosť a náročnosť	Náklady implementácie	Kapitálová požiadavka
Bazilej I	–	–	+
Bazilej II Štandardná metóda			
Bazilej II FIRB			
Bazilej II AIRB	+	+	–

si bude vyžadovať veľké investície do informačných systémov, prípravy odborného personálu a zlepšenia celkového systému riadenia rizík. Veľkosť týchto počítačových investícií bude podľa [4] závisieť od toho, ako má ktorá banka v súčasnosti nastavené ratingové systémy a pre ktorú metódu sa rozhodne. Počiatočné investície sa vrátia podľa [7] v nižších požiadavkách na kapitál. Dosiahnutie nižšej kapitálovej požiadavky je ale podmienené v prvom rade vysokým ratingom klienta. Nízka kapitálová požiadavka by sa mala prejavovať u banky v nižších nákladoch na kapitál, a to následne v nízkej cene úveru pre podnik, čo pre obe dve strany znamená konkurenčnú výhodu. Na strane banky sa ešte prejaví nízka kapitálová požiadavka v náraste jej úverovej schopnosti. Konkurenčná výhoda vo forme nízkych nákladov úveru spolu s vysokou úverovou schopnosťou banky vytvára dobrý predpoklad nárastu podielu banky na trhu.

Obr. 2 Vplyv vyššieho ratingu podniku na banku a samotný podnik pri pokročilých metódach Bazilej II

V tejto súvislosti je treba zdôrazniť, že nízky rating podniku naopak negatívne ovplyvní banku aj podnik, a to vo všetkých spomínaných smeroch.

2.1. Štandardná metóda – Standardized Approach (SA)

Táto metóda kvantifikácie RVZmina podľa Bazilej II je istou modifikáciou doteraz platnej metódy a je postavená na externom ratingu klienta banky. Rozdiel oproti doterajšej metóde spočíva v senzitivnejšom, diferencovanejšom a objektívnejšom prístupe k riziku, t. j. k prideleniu rizikových váh jednotlivým pohľadávkam. Štandardná metóda rozdeľuje pohľadávky z úverov do niekoľkých kategórií podľa protistrany a pre každú z nich stanovuje postup kvantifikácie minimálnej kapitálovej požiadavky.

2.1.1. Pohľadávky voči suverénom a bankám

Pre pohľadávky voči suverénom a bankám boli stanovené podľa Bazilej I rizikové váhy na základe tzv. klubového princípu, t. j. či sú členmi OECD alebo nie a podľa meny v akej bol poskytnutý úver. Napríklad kým pohľadávka z úveru v cudzej mene centrálnej vláde členského štátu OECD mala rizikovú váhu 0 % v prípade nečlenského štátu až 100 %. To vedie podľa [6] k takým „paradoxným“ situáciám, že krytie pohľadávky voči Singapuru s ratingom* AAA si vyžaduje väčší objem vlastných zdrojov ako krytie pohľadávky voči Turecku s ratingom B-. Podobným spôsobom pohľadávka voči komerčnej banke so sídlom v členskom štáte OECD má podľa Bazilej I rizikovú váhu 20 % a nečlenskom štáte 100 %. Bazilej II odstraňuje podobné nedostatky tým, že umožňuje pohľadávkam voči štátom prideliť rizikové váhy na základe ich skutočnej rizikivosti hodnotenej a stanovenej ich ratingom a to od 0 % pri najvyššom a 150 % pri najnižšom ratingu.

V prípade pohľadávok voči komerčným bankám poskytuje štandardná metóda dve možnosti pridelenia rizikovej váhy:

1. Odvodenie rizikovej váhy od ratingu štátu sídla banky – podľa tejto možnosti banky môžu získať rizikovú váhu o jeden stupeň vyššiu ako štát svojho sídla, a to do ratingovej kategórie, ktorej zodpovedá riziková váha menej ako 100 %. V ostatných prípadoch získavajú banky takú rizikovú váhu ako štát ich sídla. Táto možnosť je veľmi vhodná pre menšie banky so sídlom v štáte s vyšším ratingom a ktoré majú ťažkosti so získaním dobrého ratingu (tabuľka 1).

* Podľa ratingovej agentúry Standard & Poor's.

2. Pridelenie rizikovej váhy na základe ratingu samotnej banky diferencované podľa doby splatnosti úveru, a to nad 3 mesiace a do 3 mesiacov (tabuľka 1).

2.1.2. Pohľadávky voči podnikom

V tomto, počtom subjektov a objemom úverov najväčšom portfóliu došlo oproti Bazilej I k najvýraznejším zmenám. Podľa Bazilej I získavajú pohľadávky voči podnikom rizikovú váhu paušálne vo výške 100 % a to bez ohľadu na bonitu a veľkosť jednotlivých podnikov. To vedie ku krížovým subvenciám podnikov s horšou bonitou cez podniky s lepšou bonitou [8]. Štandardná metóda Bazilej II umožňuje diferencovaný prístup pri prideľovaní rizikových váh podnikom a to vzhľadom na bonitu, ako aj na veľkosť jednotlivých podnikov. Veľkým podnikom sa prideľuje riziková váha na základe ich bonity od 20 % pri najvyššom až 150 % pri najnižšom ratingu. Malé a stredné podniky s celkovým úverom do 1 mil. Eur je možné priradiť do portfólia retailu, kde je stanovená riziková váha paušálne vo výške 75 %. Vzhľadom na veľkostnú štruktúru podnikov na Slovensku bude značný počet podnikov zaradených do tohto portfólia a tak budú môcť využiť toto značné zvýhodnenie. Klasifikácia pohľadávok z úverov a ich rizikové váhy podľa ratingových tried podľa Bazilej I [9] a Bazilej II [10] uvádzame v tabuľke 1.

2.1.3. Retailové pohľadávky

do tohto portfólia sa môžu zaradiť okrem úverov do 1 mil. EUR pre malé podniky aj ostatné účelové a bezúčelové úvery fyzických osôb s paušálnou rizikovou váhou 75 %.

Riziková váha pre úvery zabezpečené nehnuteľnosťou, ktorá je alebo bude obývanou dlžníkom sa zníži z 50 % na 35 %.

Pri štandardnej metóde prideľuje banka pohľadávkam voči suverénom, bankám a veľkým podnikom, ktoré nie sú z rôznych dôvodov schopné predložiť svoj rating, rizikovú váhu vo výške 100 %, 50 %, resp. 20 % a 100 %. Vzhľadom na skutočnosť, že hodnotenie bonity podnikov externými ratingovými agentúrami nie je na Slovensku doteraz veľmi rozšírené, dá sa predpokladať, že banky budú v najbližších rokoch častejšie využívať túto možnosť štandardnej metódy Bazilej II.

Po pridelení rizikovej váhy pohľadávkou sa vypočíta $RVZ_{\min a}$ podľa vzťahu (2). Veličina $RVZ_{\min b}$, t. j. vypočítané minimálne regulatorné vlastné zdroje ($RVZ_{\min a}$) pripadajúce na jednotku nominálnej hodnoty pohľadávky má pri tejto metóde len informatívny charakter a vypočíta sa z $RVZ_{\min a}$ nasledujúco:

Tab. 1 Klasifikácia pohľadávok z úverov a ich rizikové váhy podľa ratingových tried

	Bazilej II							Bazilej I	
	Rating / Riziková váha								
		AAA do AA-	A+ do A-	BBB+ do BBB-	BB+ do B-	Pod B-	Bez ratingu	OECD	OST ⁽⁴⁾
Suverén		0 %	20 %	50 %	100 %	150 %	100 %	0 %	100 %
Banky	A(1)	20 %	50 %	100 %	100 %	150 %	100 %	20 %	100 %
	B1(2)	20 %	50 %	50 %	100 %	150 %	50 %		
	B2(3)	20 %	20 %	20 %	50 %	150 %	20 %		
Podniky			BBB+ do BB-		Pod BB-			100 %	
	20 %	50 %	100 %		150 %		100 %		
Retail: Drobné podniky a ostatné subjekty retailového portfólia s úverom do 1 mil. EUR							75 %		
Úvery zabezpečené nehnuteľnosťou, ktorá je alebo bude obývanou dlžníkom							35 %	50 %	
Úvery zabezpečené nehnuteľnosťou určenou na iné účely ako bývanie							100 %	100 %	

A(1) – odvodenie rizikovej váhy z ratingu štátu sídla banky

B1(2) – pridelenie rizikovej váhy na základe ratingu samotnej banky pri dobe splatnosti úveru nad 3 mesiace

B2(3) – pridelenie rizikovej váhy na základe ratingu samotnej banky pri dobe splatnosti úveru do 3 mesiacov

(4) – nečlenské štáty OECD

$$RVZ_{\min b} = \frac{RVZ_{\min a}}{P} \cdot RV \cdot 0,08 \quad (3)$$

Pokročilým metódam a kvantifikácii ich vplyvu na cenu úveru sa budeme venovať v ďalšom príspevku.

Literatúra:

- [1] CECH, C.: Bazilej II: Die IRB-Formel zur Berechnung der Mindesteigenmittel für Kreditrisiko. In: *Riziko Management* 1, 2004. Fachhochschule des bfi Wien G.m.b.H Wien, 2004. ISSN 1812-9064
- [2] GONDA, V.: Bankový dohľad v optike bazilej II. In: *Ekonomický časopis* 6/2004. SAV 2004. ISSN 0013-3035
- [3] JÄGER, J.: Bazilej II: Ein Schritt in Richtung neuer globaler Finanzarchitektur?. In: *Riziko Management* 2, 2005. Fachhochschule des bfi Wien GmbH Wien, 2005. ISSN 1812-9064
- [4] MAJ, Š.: Tlačové správy národnej banky Slovenska. www.nbs.sk
- [5] PHILIPP, D.: News und Meinungen. In: *Rating aktuell* 03/2002. Bank-Verlag GmbH Köln, 2002. ISSN 1619-9308
- [6] REICHLING, C.: Bazilej II – Eine Herausforderung vor allem für den steuerberatenden Beruf. In: *Steuer und Studium*, 8, 2003, Verlag Neue Wirtschafts-Briefe. Herne – Berlin 2003. ISSN 0173-1599
- [7] ULEHLA, J.: Tlačové správy Národnej banky Slovenska. www.nbs.sk
- [8] Bazilej II – Meilenstein der Bankenregulierung Economic Briefing Nr. 36, 2004, Mat.-Nr. 1512411. Credit Suisse Economic & Policy Consulting 2004. www.credit-suisse.com/research
- [9] International Konvergence of Capital Measurement and Capital Standards 1988. Basle Committee in Banking Supervision – Bank for International Settlements 1988
- [10] International Konvergence of Capital Measurement and Capital Standards 2004. Basle Committee on Banking Supervision – Bank for International Settlements 2004. ISBN 92-9131-669-5

Pokračovanie v čísle 11/2005

ZADLŽOVANIE OBCÍ SR

MAKROEKONOMICKÉ A MIKROEKONOMICKÉ RIZIKÁ

Ing. Dušan Tichý, Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV v Bratislave
doc. Ing. Elena Žárska, CSc., Ekonomická univerzita v Bratislave

Samospráva obcí SR bola konštituovaná¹ s vlastnou majetkovou a finančnou základňou. To si vyžaduje v ich činnosti využívať prvky a tvorbu majetkovej a finančnej politiky. Problémovou oblasťou fungovania obcí je disproporcia medzi rozsahom kodifikovaných kompetencií a finančnou kapacitou na ich krytie. Táto disproporcia dominuje celému obdobiu fungovania samospráv obcí. Jej podstata spočíva predovšetkým vo vzťahu štátneho rozpočtu k rozpočtom obcí, ale aj v potrebe investovania do nevyhovujúcej alebo chýbajúcej miestnej verejnej infraštruktúry a tiež vo vytváraní podmienok na dosahovanie rozvoja územia na báze miestneho potenciálu, resp. externého kapitálu.

Doterajšia politika vo financovaní samospráv vychádzala síce z funkčného systému, ktorý bol z určitého pohľadu stabilizujúcim faktorom spoločenského vývoja, no mal celý rad systémových problémov. Tie sa spoliehali skôr na „ad hoc“ riešenia, než na systémové kroky. To zapríčinilo, že miestne orgány nemohli pružne reagovať na reálny vývoj svojich príjmov a výdavkov bez toho, aby dochádzalo k zvyšovaniu ich zadĺženia a odpredávaniu vlastného majetku (najmä od roku 1998, keď samosprávy prišli predajom o značnú časť vlastného majetku). Relatívne malý priestor na samostatné rozhodovanie predstaviteľov obcí na strane opakujúcich sa príjmov viedol aj k neúmernému využívaniu dlhu, čo destabilizovalo fiškálnu rovnováhu územných celkov. Tým sa rastúca úverová zaťaženosť a následná insolventnosť viacerých obcí stali vážnym problémom, nakoľko obce boli nútené použiť časť úverových prostriedkov aj na nevyhnutné bežné výdavky. Táto skutočnosť bola spôsobená hlavne reštriktívnym prístupom vlády v oblasti finančnej politiky smerom k obciam.

Vážnym problémom doterajšieho financovania samospráv bolo financovanie prostredníctvom transferev (t. j. výnosmi na daniach v správe štátu a dotáciami), ktorými sa mali čiastočne vyrovnávať rozdiely v sociálno-ekonomickej úrovni samospráv. Skutočnosť bola taká, že doterajší systém prerozdelenia verejných zdrojov zo štátneho rozpočtu neprihliadal na individuálne potreby sociálne a ekonomicky menej rozvinutých samospráv. Výhrady predstaviteľov samospráv sa opierali hlavne o nestabilitu systému spôsobenú najmä každoročnou zmenou podielu na daniach (s výnimkou cestnej dane) a neobjektívnymi kritériami

delenia podielových daní (jediným kritériom bol počet obyvateľov). Iba výnosy dane z príjmov právnických osôb boli prerozdeľované podľa celostnejších kritérií (počet obyvateľov a sídlo daňovníka), hoci aj tu bol kritizovaný princíp rozdeľovania podľa sídla firmy, ktoré je často odlišné od lokalizácie jej výrobných zariadení. Nakoľko tvorba daňových príjmov je lokálne a regionálne diferencovanejšia ako hustota obyvateľstva, systém rozdeľovania výnosov daní v správe štátu do rozpočtov miestnych samospráv plnil do istej miery aj funkciu finančného vyrovnávania. Doterajšia prax tak nepotvrdila existenciu uceleného dlhotrvajúceho systému prerozdelenia centrálne vybraných daní, čo bolo hlavnou príčinou narastajúcej nesolventnosti miest a obcí. Okrem toho v systéme absentovali motivačné mechanizmy, ktoré by vývoj najmä v problémových obciach a regiónoch mohli dynamizovať. V štruktúre dotácií neexistovali žiadne systémové dotácie, ktoré by vyrovnávali daňovú silu jednotlivých obcí a miest, a tým zmierňovali vertikálne fiškálne nerovnosti a prispievali k neutralizácii externalít. Určitú vyrovnávaciu funkciu plnili len dotácie na samosprávne funkcie obcí do 3 000 obyvateľov, ktorých primárnym cieľom bola podpora zabezpečenia základných administratívno-správnych úloh v malých obciach. Okrem toho dotačný systém bol deformovaný administratívnou náročnosťou prerozdelenia procesu.

Z tabuľky 1 vyplýva, že dotácie, ako aj podiely výnosov daní zo štátneho rozpočtu majú v našej rozpočtovej praxi svoje nenahraditeľné miesto a veľký význam. Rozsah dotácií a podielových daní predstavuje zároveň krytie výrazného percenta výdavkov miestnych samospráv, pričom jedným z niekoľkých dôvodov tohto stavu je nielen poskytnúť miestnym samosprávam autonómne zdroje príjmu, ale aj to, že samosprávy sa stále viac

¹ Zákonom SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.

Tab. 1 Príjmy rozpočtov obcí vo vzťahu k dotáciám a podielovým daniam zo štátneho rozpočtu za roky 1991 – 2004

v mil. Sk

Rok	Príjmy obcí spolu (v mil. Sk)	Príjmy obcí vo vzťahu k ŠR (v mil. Sk)		Spolu príjmy obcí vo vzťahu k ŠR (v mil. Sk)	Podiely príjmov zo ŠR na celkových príjmoch obcí (v %)		Spolu podiely príjmov zo ŠR na celkových príjmoch obcí (v %)
		Dotácie	Podielové dane		Dotácie	Podielové dane	
1991	16 175	7 980	2 157	10 137	49,3	13,3	62,7
1992	20 627	6 582	4 197	10 779	31,9	20,3	52,3
1993	20 966	2 227	5 648	7 875	10,6	26,9	37,6
1994	20 073	1 441	5 583	7 024	7,2	27,8	35,0
1995	22 236	1 490	5 089	6 579	6,7	22,9	29,6
1996	25 424	1 570	5 848	7 418	6,2	23,0	29,2
1997	28 786	1 745	6 068	7 813	6,1	21,1	27,1
1998	28 823	1 801	6 815	8 616	6,2	23,6	29,9
1999	27 344	1 786	6 855	8 641	6,5	25,1	31,6
2000	33 657	2 000	7 667	9 667	5,9	22,8	28,7
2001	32 718	4 774	9 363	14 137	14,6	28,6	43,2
2002	57 490	22 929	10 152	33 081	39,9	17,7	57,5
2003	70 323	34 046	10 425	44 471	48,4	14,8	63,2
2004	76 221	33 985	11 785	45 770	44,6	15,5	60,0

Zdroj: Štátne záverečné účty za roky 1991 až 2004.

Tab. 2 Vývoj výnosov obcí z dotácií a z daní v správe štátu v porovnaní s vývojom ročnej miery inflácie

Ukazovateľ	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1. Príjmy obcí z podiel. daní (v mil. Sk)	5 647	5 972	5 502	6 280	6 529	7 266	7 370	8 297	9 363	10 155	10 426	11 785
2. Medziročný vývoj (v %)	34,6	5,8	-7,9	14,2	4,0	11,3	1,4	12,6	12,8	8,5	2,7	13,0
3. Dotácie (v mil. Sk)	2 227	1 441	1 490	1 570	1 745	1 801	1 786	2 000	4 774	22 929	34 046	33 985
4. Medziročný vývoj v %	-66,2	-35,3	3,4	5,3	11,1	3,2	-0,9	12	238	480	48	-0,2
5. Ročná miera inflácie v %	23,2	13,4	9,9	5,8	6,1	6,7	10,6	12,0	7,1	3,3	8,5	7,5
Rozdiel 2 – 5	11,4	-7,6	-17,8	8,4	-2,1	4,6	-9,2	0,6	5,7	5,2	-5,8	4,9
Rozdiel 4 – 5	-89,4	-48,7	-6,5	-0,5	5,0	-3,5	-11,5	0	230,9	476,7	39,5	-7,7

Zdroj: Štátne záverečné účty za roky 1993 až 2004, vlastné výpočty.

obávajú zvyšovať vlastné zdroje príjmov, vzhľadom na negatívnu reakciu platiteľov na vyššie miestne dane. Z tabuľky 1 je ďalej zrejmé, že v absolútnych číslach majú dotácie do miestnych rozpočtov medziročne výrazne klesajúcu tendenciu, čo je však nedostatočne kompenzované podielmi z výnosov centrálnych daní.

Tabuľka potvrdzuje skutočnosť, že v rokoch 1993 až 2001 príjmy zo štátneho rozpočtu do rozpočtov samospráv obcí klesali, čo znamená, že obce si museli finančnú základňu tvoriť prevažne z vlastných zdrojov (miestne dane a poplatky, výnos z majetku) a cudzích zdrojov (úvery, pôžičky). Navyše tieto príjmy v jednot-

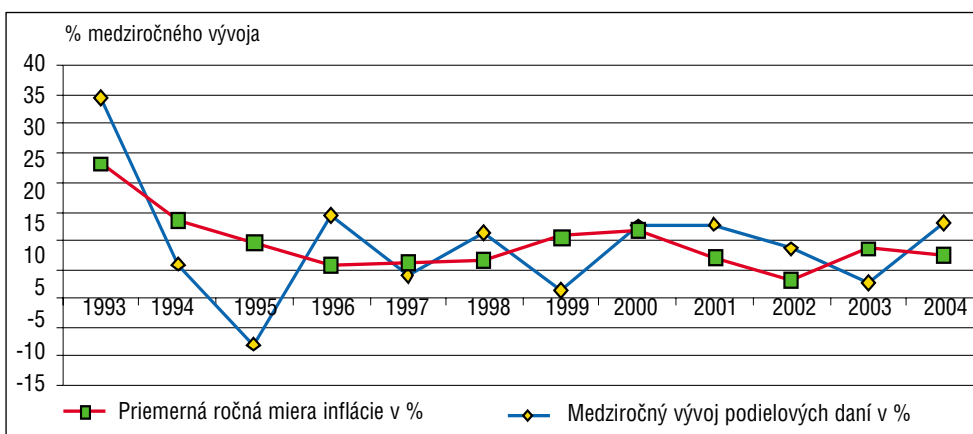
livých rokoch nekopírovali infláciu, čím ich reálna hodnota klesala. Osobitná situácia nastala od roku 2002, keď sa začala realizovať decentralizácia verejnej správy a nové kompetencie, ktoré prešli na obce, boli v rokoch 2002 až 2004 financované tzv. decentralizačnou dotáciou².

Centrálna moc tak dostávala miestne samosprávy permanentne do problémov, čo sa negatívne odrazilo na celkovom zadlžení miestnych samospráv. Okrem toho obce museli získavať financie zo zdrojov, ktoré sú jednorazové a prakticky nereprodukovateľné. Z toho titulu obce predávali majetok pod tlakom, t. j. za nevý-

² Od 1. 1. 2005 sa uplatňuje nový model financovania samospráv, tzv. fiškálna decentralizácia, ktorá posilnila vlastné príjmy samospráv – hlavne o výnos z dane z príjmov fyzických osôb, ktorej 70,3 % ide do rozpočtov obcí. Dané skutočnosti

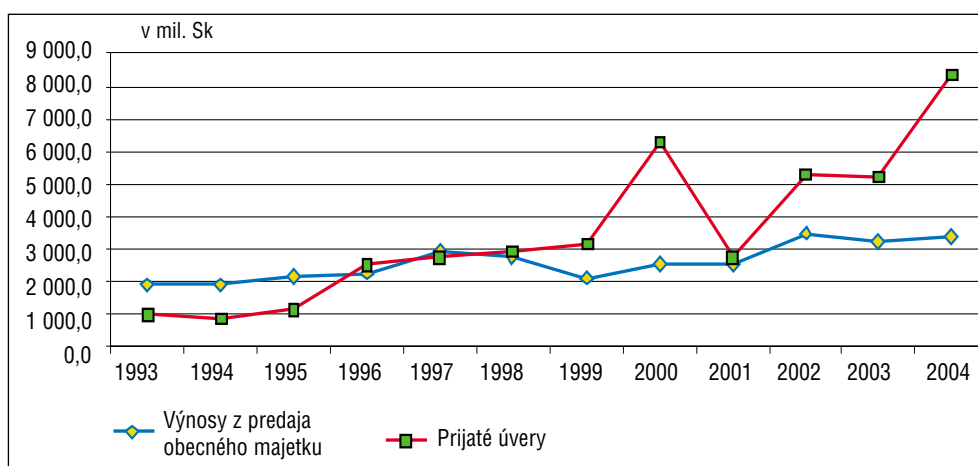
upravujú zákony č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovanom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady.

Graf 1 Porovnanie vývoja podielových daní v % s priemernou ročnou mierou inflácie za roky 1993 až 2004

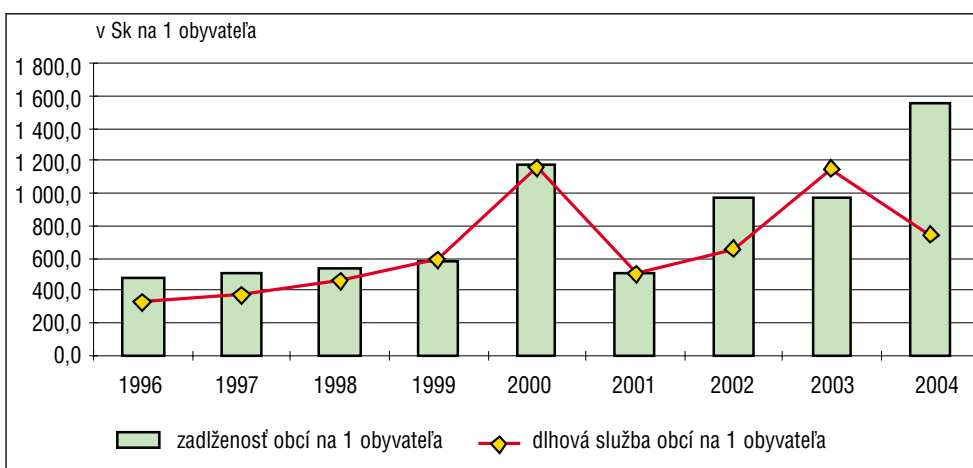
Zdroj: Na základe tab. 2

Graf 2 Vývoj výnosov z predaja obecného majetku a prijatých úverov v rokoch 1993 až 2004

Zdroj: Štátne záverečné účty za roky 1993 až 2004.

Graf 3 Zadlženosť obcí a výdavky na dlhovú službu na obyvateľa za roky 1996 až 2004

Zdroj: Štátne záverečné účty za roky 1996 až 2004.

hodných podmienok³. Miestne samosprávy tak museli zabezpečovať mnohé verejné služby pre občanov práve z prostriedkov získaných predajom, prenájmom

majetku, z úverov a obligácií, pretože im na to nestačili daňové zdroje a príjmy z miestnych poplatkov. Túto situáciu negatívne ovplyvňovala aj skutočnosť, že obce hradili výdavky aj za služby, ktoré mala na základe rozdelenia kompetencií zabezpečovať štátna správa. Trend vývoja výnosov z predaja obecného majetku a prijatých úverov zobrazuje graf 2.

Na grafe 2 vidíme, že miestna samospráva si od roku 1996 už nedokázala pomáhať predajom majetku a príjem z úverov bol už v ďalších rokoch do roku 2004 niekoľkonásobne vyšší ako príjem z predaja obecného majetku. Takýto vývoj môžeme celkovo hodnotiť ako jasný dôkaz reštrikčných opatrení štátu voči miestnym samosprávam. Reálny pohľad na rastúce zadlžovanie dávajú prepočty na 1 obyvateľa (graf 3).

Obecný dlh zvyšuje celkový verejný dlh a pretože verejný dlh vplýva na celkovú stabilitu finančného systému krajiny, je opodstatnené skúmať tieto relácie voči HDP a zároveň aj ako súčasť maas-trichtských kritérií.

³ Svoje zohrávala aj skutočnosť, že cena značného objemu majetku samospráv bola regulovaná cenovými predpismi centrálnnej moci (napr. bytový fond, ale aj horné hranice dane z nehnuteľností a miestnych poplatkov).

Tab. 3 Obecný dlh a podiely na vybraných ukazovateľoch za roky 1996 až 2004

v mil. Sk

Ukazovateľ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Prijaté úvery spolu	2 565,7	2 733,2	2 942,7	3 162,9	6 302,8	2 730,5	5 301,4	5 254,2	8 343,8
Celkový dlh kumulatívne	5 350,0	7 006,0	8 451,0	10 589,0	12 261,0	12 725,0	14 608,0	14 265,0	13 598,1
Výdavky na dlhovú službu	1 795,2	2 015,8	2 515,3	3 195,6	6 258,4	2 717,6	3 555,9	6 207,9	4 043,2
Kapitálový schodok obcí	-3 889,7	-4 086,5	-5 175,1	-3 404,7	-2 976,0	-3 601,1	-3 115,6	-3 523,8	-4 429,3
Podiel obecného dlhu na HDP v %	0,9	1,0	1,1	1,3	1,3	1,3	1,4	1,2	1,0
Podiel obecného dlhu na verejnom dlhu v %	2,7	3,0	3,2	2,7	2,6	2,6	3,1	2,8	2,3
Podiel verejného dlhu na HDP v %	32,2	34,4	35,4	48,9	51,3	49,8	44,3	42,8	44,0

Zdroj: Štátne záverečné účty za roky 1996 až 2003, bilancie z DataCentra – rozpočty obcí na rok 2004 a vlastné výpočty.

Tab. 4 Prepočty limitov zadĺženia samospráv obcí v rokoch 1996 až 2004

Rok	Dlh obcí k 31. 12. (v mil. Sk)	Skutočné bežné príjmy ¹⁾ v predchádzajúcom rozpočtovom roku	Splátky dlhu v danom roku (istina + úroky)	Celkový dlh ako % bežných príjmov	Dlhová služba ako % bežných výdavkov
				limit = 60 %	limit = 25 %
1996	5 350,0	12 967,0	1 795,2	41,3 %	13,8 %
1997	7 006,0	18 267,3	2 015,8	38,4 %	11,0 %
1998	8 451,0	17 398,8	2 515,3	48,6 %	14,5 %
1999	10 589,0	17 710,8	3 195,6	59,8 %	18,0 %
2000	12 261,0	17 625,6	6 258,4	69,6 %	35,5 %
2001	12 725,0	20 219,6	2 717,6	62,9 %	13,4 %
2002	14 608,0	22 073,0	3 555,9	66,2 %	16,1 %
2003	14 265,0	36 517,5	6 207,9	39,1 %	17,0 %
2004	13 598,0 ²⁾	51 411,3	4 043,2	26,4 %	7,9 %

Zdroj: Návrhové zdroje financovania a miestna samospráva: riziká a prínosy. Správa o strednej a východnej Európe. M.E.S.A.10, Bratislava 2004. Štátne záverečné účty za roky 1995 až 2004.

1) Bežné príjmy = daňové príjmy + nedaňové príjmy (očistené o kapitálové príjmy a prevody z ostatných peňažných fondov obcí) + bežné granty a transfery.

2) Predbežný odhad.

Z analýzy zadĺženosti slovenských obcí za roky 1996 až 2004 vyplýva, že aj keď obecný dlh možno stále považovať za príliš malý na to, aby bezprostredne ohrozoval makroekonomickú stabilitu, je znepokojujúce, že v tomto období došlo k jeho veľmi rýchlemu rastu (s výnimkou roku 2001) na viac ako dvojnásobok. Možno však konštatovať, že celkovo dlh obcí nenaruša ukazovatele makroekonomickej stability, a tým ani postupné približovanie k maastrichtským kritériám, čo dokumentujú hodnoty podielu celkového dlhu obcí na HDP a na konsolidovanom verejnom dlhu.

Pre stabilitu miestneho finančného systému je dôležité, aby nadmerné zadĺžovanie a následná neschopnosť splácať záväzky neohrozili plnenie základných funkcií obce v oblasti zabezpečovania verejných slu-

žieb. Tieto skutočnosti viedli k tomu, že aj v slovenskom systéme financovania samospráv sa zaviedla regulácia zadĺžovania⁴. V zmysle zákona celková suma dlhu obce nesmie prekročiť 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka a suma ročných splátok návratných zdrojov financovania vrátane úhrady výnosov nesmie prekročiť 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka. Táto úprava bola kodifikovaná už v roku 2001 prostredníctvom zákona o rozpočtových pravidlách, ale s právnou účinnosťou od 1. 1. 2005.

⁴ Zákon NR SR č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, § 17.

Z pohľadu týchto podmienok boli urobené prepočty v štúdiu M.E.S.A. 10 [6], ktoré sme doplnili o roky 2003 a 2004.

Výsledky dokumentujú, že limit zadlženia by obce prekročili v rokoch 2000 až 2002 a limit dlhovej služby v roku 2000. Možno predpokladať, že iné výsledky by poskytla tabuľka vypočítaná pre jednotlivé veľkostné skupiny obcí, pretože na celkovom obecnom dlhu sa približne 68 % v roku 2002 podieľali tri mestá – Bratislava, Košice, Banská Bystrica. Doterajšie skúsenosti ukázali, že mikroekonomické riziká stability finančného systému sú vážnejším problémom veľkých miest ako ostatných miest a obcí.

V skúmaní a hodnotení zadlženosti slovenských obcí zostáva viacero otvorených problémov, ktoré bude potrebné brať na zreteľ v najbližšej budúcnosti:

1. Regulovanie zadlžovania je právne účinné len od 1. 1. 2005 a je ťažké predpokladať, ako sa s ním vysporiadajú hlavne veľké mestá, resp. obce, ktoré už so svojou nesolventnosťou mali problémy.

2. Fiškálna decentralizácia účinná od roku 2005 dáva obciam vyššiu finančnú kapacitu, čím sa zvýši aj ich dlhová kapacita, ktorá sa môže prejavovať v raste prijímania úverov.

3. Decentralizácia verejnej správy výrazne posilnila postavenie obcí v rozvoji svojho územia, čo môže evokovať ich snahu využiť potenciál územia tvorbou podnikateľského prostredia aj na báze zadlženosti.

4. Riziko zadlžovania predstavuje aj vysoký modernizačný dlh na zariadeniach, ktoré prešli aj s kompetenciami od roku 2002 (školské, sociálne, zdravotnícke, kultúrne zariadenia), a obce budú nútené riešiť túto situáciu aj prijímaním úverov.

5. Využívanie prostriedkov z fondov Európskej únie je tiež potenciálny zdroj zadlžovania, lebo potrebnú časť prostriedkov na spolufinancovanie môže obec získať aj z úverových zdrojov.

Obec je a zostane relatívne bezpečný klient pre veriteľov. Dlh zostane aj naďalej racionálnym zdrojom financovania hlavne infraštruktúrneho vybavenia obcí. Tieto fakty však predstavujú riziko ďalšieho zadlžovania. Eliminovať toto riziko na únosnú mieru môže jednak dodržiavanie zákonne stanovených limitov, ich dôsledná kontrola ministerstvom financií, ako aj obozretná úverová politika samosprávnych orgánov, pre ktorú si niektoré mestá dali, resp. budú dávať vypracovať ratingové hodnotenie domácimi a zahraničnými ratingovými agentúrami (zatiaľ 35 slovenských miest využilo len domáce agentúry). Rating hodnotí nielen úveryschopnosť mesta, ale aj jeho dôveryhodnosť pre podnikateľov – potenciálnych investorov a tiež je dôležitou informáciou pre občanov – voličov o zodpovednosti predstaviteľov samosprávy za finančné hospodárenie a rozvoj mesta.

Literatúra:

1. Musgrave, R.: The Theory of Public Finance. McGraw Hill Book Company, New York 1959.
2. Musgrave, R., Musgraveová, P.: Veřejné finance v teorii a praxi. Praha, Management Press 1994, str. 504 – 520.
3. Peková, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Praha, Management Press 2004. str. 306 – 330.
4. Stiglicz, J.: Ekonomie veřejného sektoru. Praha, Grada Publishing, 1997. str. 587 – 609.
5. Žárska, E.: Vzťah rozpočtu centrálnej vlády k financiám samosprávy. In: Morvay, K.: Aktuálne otázky fungovania verejných financií SR. Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, Bratislava 2002, str. 96 – 117.
6. Swianiewicz, P.: Local Government Borrowing: Risk and Rewards. A Report on Central and Eastern Europe. LGPP. OSI/LGI. Budapešť 2004. Slovenský preklad – výber z originálu: Návrhové zdroje financovania a miestna samospráva: riziká a prínosy. Správa o strednej a východnej Európe. M.E.S.A.10, Bratislava 2004, str. 7 – 63.
7. Kameníčková, V.: Dluh obcí – cesta ke zlepšení infrastruktury. Postupy v zemích Evropské unie při usměrňování dluhu obcí. Obec a finance 2/1999.
8. Tichý, D.: Aktuálne problémy fiškálnej decentralizácie na Slovensku. In: Hospodársky denník. 12., 17. a 18. jún 2003.
9. Jílek, M.: Fiskální pravidla na úrovni územních rozpočtů. Zborník z medzinárodnej konferencie. Praha 2004.
10. Tichý, D.: Aktuálne problémy fiškálnej decentralizácie na Slovensku. In: Teoretické a praktické aspekty verejných financií. Zborník z IX. medzinárodnej odbornej konferencie, Praha 2004.
11. Žárska, E., Tichý, D.: Fiškálna decentralizácia ver-
zus reforma. In: Teória a prax verejnej správy. Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou, Košice 2002.
12. Hamerníková, B., Kubatová, K., Vančurová, A., Kameníčková, V., Tománek, P., Kypetová, J., Švarcová, I.: Fiskální decentralizace jako nástroj optimalizace výdajových a daňových rozhodnutí. Závěrečná studie v rámci projektu GA ČR č. 402/00/0438. Praha 2001.
13. Local Finance in the Fifteen Countries of the European Union. Second edition. Dexia edition. Paris 2002.
14. Tichý, D. (2005): Fiškálna decentralizácia ako súčasť reformy verejných financií. Ekonomická univerzita, Bratislava 2005. Doktorandská dizertačná práca, str. 103 – 113.

Výstava, ktorú pripravila Európska komisia v spolupráci s Národnou bankou Slovenska prezentuje proces výberu grafických návrhov národných a európskych strán eurových mincí. Výstava umožňuje oboznámiť sa tiež s ukážkami grafických návrhov eurových mincí, ktoré európske krajiny nerealizovali.

Výstava je sprístupnená:
 v Bratislave – v budove ústredia NBS, ul. Imricha Karvaša 1,
 v dňoch od 16. septembra 2005 do 14. októbra 2005,
 každý pracovný deň od 8.00 h do 17.00 h
 v Košiciach, v Dome techniky ZSVTS, Južná trieda
 2/A v dňoch od 21. októbra 2005 do 12. novembra 2005,
 každý pracovný deň od 10.00 - 18.00 h.

Klaus Regling, generálny riaditeľ Generálneho direktoriátu pre ekonomické a finančné záležitosti EK.

Guvernér NBS Ivan Šramko a Klaus Regling pri prehliadke stálej expozície NBS Desať rokov slovenskej meny.

Foto: Pavel Kochan

AKTIVITY EIB NA SLOVENSKU

Európska investičná banka (EIB) bola založená v roku 1958 ako autonómna finančná inštitúcia EÚ poskytujúca dlhodobé pôžičky na financovanie projektov v členských štátoch EÚ s cieľom prehĺbenia ich hospodárskej a sociálnej integrácie. Akcionármi EIB sú členské štáty EÚ vrátane Slovenska. Základným poslaním banky je poskytovať dlhodobé úvery na investičné projekty prehlbujúce európsku integráciu a tým prispievať k harmonickému rozvoju Európskej únie.

Od roku 1990 má EIB kľúčovú úlohu vo finančnej oblasti v procese integrácie nových členských štátov do EÚ. Do dnešného dňa poskytla dlhodobé pôžičky v nových členských štátoch v sume prevyšujúcej tridsať miliárd EUR, čo z nej robí najväčší externý zdroj financovania v tomto regióne.

Na Slovensku počas tohto vyše 15-ročného obdobia úvery EIB presiahli sumu 1,7 miliardy EUR. Úverové operácie EIB v súčasnosti pokrývajú všetky oblasti hospodárstva SR, od infraštruktúry, spracovateľského priemyslu a služieb, vrátane podpory pre malé a stredné podnikanie prostredníctvom miestnych finančných inštitúcií, až po rozvoj vedy a techniky a šírenie inovácií v praxi. Najväčší objem úverov (vyše 30 %) zatiaľ EIB poskytla na obnovu a výstavbu dopravnej infraštruktúry, ktorá je dôležitá pre kvalitnejšiu dopravnú dostupnosť a posilňovanie konkurencieschopnosti jednotlivých regiónov Slovenska. Financovanie výstavby rôznych úsekov diaľnic a rýchlostných komunikácií na Slovensku, napr. aj nedávno otvoreného Mosta Apollo, obnova železničných koridorov či spolufinancovanie realizácie zahraničných investícií možno uviesť ako príklady projektov realizovaných s finančnou podporou EIB.

Popredné ratingové agentúry označujú úvery EIB najvyšším možným hodnotením „AAA“, a preto môže banka získavať finančné prostriedky za výborných podmienok. Tieto prostriedky požičiava ďalej na financovanie projektov. Úrokové sadzby banky odrážajú náklady jej pôžičiek na kapitálových trhoch, nakoľko EIB pracuje ako nezisková finančná inštitúcia. Navyše, pôžičky EIB majú dlhodobý charakter, môžu byť poskytnuté až na 20 rokov alebo i dlhšie obdobie, pričom väčšinou sa v úvodnom období splácajú len úroky a istina sa začne splácať, až keď sa dostaví ekonomická návratnosť príslušného projektu. EIB je schopná poskytnúť úvery vo veľkých objemoch, v rôznych menách vrátane slovenskej koruny a s režimom splácania, ktorý zodpovedá potrebám realizátora projektu.

Väčšie investície financuje EIB priamo. Menšie projekty s celkovými nákladmi pod 25 miliónov EUR, ktoré väčšinou realizujú malé a stredné podniky, ako aj menšie mestá a obce, banka podporuje nepriamo prostredníctvom siete partnerských bánk. Do tejto siete patria všetky väčšie banky vyvíjajúce činnosť na Slovensku. V rámci zmluvne dohodnutého rámca s EIB, ktorý má klientom zabezpečiť výhodnosť takýchto úverov, banky samostatne

skúmajú jednotlivé projekty a stanovujú úverové podmienky svojim klientom.

V priebehu svojej vyše 47-ročnej existencie EIB získala početné skúsenosti s financovaním a realizáciou projektov predovšetkým v regiónoch, ktoré sú príjemcami pomoci z kohéznych a štrukturálnych fondov EÚ. Banka poskytuje vyše dve tretiny zo svojho celkového objemu úverov práve v takýchto regiónoch, čo prispieva k ich rýchlejšiemu ekonomickému napredovaniu a znižovaniu rozdielov medzi jednotlivými regiónmi Únie. Na Slovensku majú nárok na dotácie z uvedených fondov všetky regióny.

Pri podpore rozvoja regiónov EIB úzko spolupracuje s Európskou komisiou, predovšetkým s jej generálnymi riaditeľstvami zodpovednými za regionálnu pomoc a financovanie. Experti EIB sa zúčastňujú na procese plánovania využitia fondov EÚ spolu s kolegami z Európskej komisie, ktorí využívajú dlhoročné skúsenosti banky v oblasti regionálneho rozvoja a investovania. EIB tiež podporuje inovačné spôsoby financovania, akými sú napríklad partnerstvo medzi verejným a súkromným sektorom, tzv. verejnosúkromné partnerstvo alebo PPP. Táto finančná schéma môže výhodnejšie zabezpečiť realizáciu a prevádzkovanie projektov vo verejnom záujme, než keby projekt financovala a realizovala výlučne verejná inštitúcia, zatiaľ sa však využíva v nových členských štátoch EÚ veľmi zriedkavo. A práve v oblasti PPP získala EIB početné skúsenosti, nakoľko v priebehu minulých rokov financovala viac než sto projektov v rôznych krajinách v celkovej hodnote presahujúcej 12 miliárd EUR. Na základe týchto poznatkov je EIB schopná určiť, či je príslušný projekt vhodný na financovanie prostredníctvom PPP a či sú riziká a záväzky medzi jednotlivými partnermi vhodne rozdelené.

V budúcnosti EIB plánuje podporovať dobudovanie diaľničnej siete Slovenska. Novou prioritou jej pôsobenia na Slovensku sa stáva poskytovanie pôžičiek priamo krajom a mestám na financovanie obnovy miestnej dopravnej infraštruktúry a skvalitňovanie životného prostredia, ako aj na výstavbu a modernizáciu zariadení potrebných na rozvoj turistického ruchu, kultúry, školstva a zdravotníctva. Banka má tiež záujem viac sa angažovať pri rozvoji vedy a výskumu a zavádzaní moderných technológií do výroby, nakoľko ekonomika založená na vedomostiach má mimoriadny význam pre ďalšie napredovanie Slovenska.

(Spracované zo zdrojov EIB)

DAŇOVÉ MÍLNIKY 2004 – 2005

EFEKTÍVNE AKTÍVA KU KONSOLIDÁCII VEREJNÝCH FINANCIÍ V SR

Ing. Emil Burák, PhD.

Od roku 2004 sa so Slovenskom v rámci EÚ stále viac počíta aj v kontexte jeho úspechov daňovej reformy a daňovej politiky – ktoré spolukreujú podnikateľsko-investorské prostredie. Uplynulý rok bol ďalším z rokov náročných reformných krokov a racionalizácie aj na úseku daní. Súčasný rok 2005 zaznamenal k 30. 6. 2005 pozitívny vývoj daňového inkasa celkom – t. j. daňové príjmy štátu sa za prvý polrok 2005 splnili. Súčasne sa v 1. polroku 2005 naplno rozbehol praktický výkon zmien v zdaňovaní miest a obcí na základe nového zákona o miestnych daniach. Preto považujem za praktické pripomenúť niektoré úspešné daňové mílniky SR, ktoré zviditeľnili Slovensko na ceste za daňovou mondializáciou (svetovosťou reforiem a inovácií v oblasti daňovej politiky).

Za dominantné považujem nasledujúce efektívne systémové kroky:

Rok 2004:

- zníženie daní a zavedenie rovnej dane od 1. 1. 2004,
- zmena v správe najrizikovejších daní k 1. 5. 2004,
- daňová decentralizácia /regionálna v r. 2004, lokálna od r. 2005,
- prvý procesno-funkčný audit daňových orgánov za roky 1990 – 2004 (ukončený v 9/2004),
- daňová harmonizácia – vstup SR do EÚ a benchmarking so zahraničnými špičkovými daňovými správami v EÚ (s akcentom na Holandsko – performance management, risk management),
- predloženie návrhu novely zákona o daňových orgánoch zo strany MFSR s cieľom zredukovať neúnosne veľkú štruktúru 102 rôzne veľkých DÚ – ktorá je pre SR luxusom,
- efektívne daňové inkaso v roku 2004 (výrazne prekročený plán – o 14 miliárd Sk).

Rok 2005:

- účinnosť zákona číslo 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady (hoci išlo o kombinovanú účinnosť od 1. 11. 2004 a od 1. 1. 2005 – väčšinové efekty sa začali prejavovať až v roku 2005),
- 3/2005 – odmietnutie novely zákona o daňových orgánoch koalíčnou radou (išlo najmä o návrh reformy širokej siete daňových úradov v SR, ktorý by znamenal premenu krajských pobočiek Daňového riaditeľstva SR na samostatné riadiace zlož-

ky a súčasných 102 DÚ by sa zmenilo na ich exozitúry – čo by prinieslo veľké komplexné úspory. Zákon v septembri 2004 schválila vláda SR, potom prešiel v Slovenskej národnej rade prvým čítaním, ale do druhého sa už nedostal),

- 7/2005 – zostavenie a ohlásenie Akčného plánu MFSR k zvýšeniu účinnosti daňovej správy a colnej správy,
- twinning projekt internacionálnej spolupráce s EÚ k zdokonaľovaniu daňovej kontroly (system changes in tax audit – v spolupráci s Dánskom od septembra 2005).

Zníženie daní a intenzívnejšia kontrola pomohli daniam

Zjednodušenie daňovej sústavy v SR novými zákonmi od 1. 1. 2004 a od 1. 5. 2004 a radikálne zníženie sadzieb daní z príjmov pomohlo stimulovať daňové subjekty k plateniu daní a čiastočne znížiť daňové úniky. Súčasne sa stalo dobrým základom zníženia ročného deficitu štátneho rozpočtu, nakoľko ročný plán daňových príjmov štátu bol splnený a vysoko prekročený aj napriek obrovskému riziku predpokladu (toto riziko avizovali opakovane zahraniční experti a poradcovia podľa vzoru predošlých vstupov niektorých starších členských krajín EÚ z minulosti) výpadku DPH po vstupe SR do EÚ (1. 5. – 31. 12. 2004) a obrovskému riziku ako trh prijme daňovú reformu účinnú od roku 2004. Považujem to za výsledok dobrej súhry viacerých faktorov, najmä však – zníženia sadzieb priamych daní, ktoré lepšie stimuluje podnikateľov platiť dane a nemotivuje

k daňovým únikom, zlepšenia efektívnosti a produktivity práce cez meranie výkonov v Daňovej správe SR (interný reinžiniering).

Zmena v správe najrizikovejších daní

Za racionálny a vysokoproduktívny krok považujem aj zmenu správy spotrebných daní a DPH od 1. 5. 2004 v prospech posilnenia účinnosti na báze silového prvku štátu. Čo sa udialo? Štát sa rozhodol s účinnosťou od 1. mája 2004 zmeniť kompetenciu správcu najrizikovejších spotrebných daní (alkohol, cigarety...) z Daňovej správy SR na Colnú správu SR a časť kompetencií – ktorá v správe DPH mala do 30. 4. 2004 Colná správa SR preniesť plne na Daňovú správu SR. Tento krok by mal pomôcť zvýšiť elimináciu daňových únikov na alkohole, cigaretách a iných horúcich komoditách z oblasti spotrebných daní – lebo Colná správa SR disponuje aj ozbrojenými zložkami – t. j. arzenálom, ktorým daňové orgány nedisponovali a nedisponujú na jednej strane, ale ktorý je, na druhej strane – nutnou pracovnou pomôckou k účinnému postihovaniu čierneho obchodu s alkoholovými i tabakovými produktmi.

Daňová decentralizácia

Jedno zo základných ekonomických pravidiel pragmatickej finančnej kontroly znie, že väčšina výnosov zo zdrojov by mala byť alokovaná (reinvestovaná) práve čo najbližšie k miestu vzniku týchto zdrojov. Táto axióma plne platí aj o daniach. Je preto potešujúce, že Ministerstvo financií SR v roku 2004 začalo radikálnu daňovú decentralizáciu – t. j. celoštátne daňové príjmy boli viac z úrovne štátu a vlády prerozdelené v prospech regiónov (VÚC) a lokalít (aj zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady – účinný od 1. 11. 2004 a 1. 1. 2005). Nutnosť proporcionálnej potreby nového financovania zreformovanej verejnej správy krajiny si vynútila daňovú decentralizáciu, čo je dobrý systémový krok. Prečo? Nakoľko občan i firma – ako daňový poplatník tohto štátu, vie oveľa lepšie skontrolovať – či príjmy z daní boli hospodárne a ekonomicky múdro použité v jeho regióne lepšie ako na celoštátnej úrovni.

Prvý audit daňovej správy

V priebehu roku 2004 (máj – september 2004) bol vykonaný prvý historický audit v sústave daňových orgánov štátu, čo hodnotím ako pozitívne strategické rozhodnutie DRSR, nakoľko išlo o prvé verifiko-

vanie vnútorných procesov, organizačnej štruktúry a výkonu tejto organizácie za 15 rokov novodobej éry slovenských daňových orgánov. Audit vo firme alebo organizácii – je vždy jeden z dobrých krokov vedenia, či jeho stratégia i smerovanie je racionálne, pragmatické a komplexne efektívne. Za systémový nedostatok v danom smere možno považovať, že napriek odporúčeniu audítora i ročnej práci DRSR na zoštíhlení siete 102 daňových úradov na menšie a väčšie profesionálne lepšie riadené celky, poslanci odmietli tento návrh novely zákona prijať v roku 2004, hoci vláda SR ho v septembri 2004 schválila. Zostáva pravdou, že čiastočná politizácia tak citlivej zložky štátnej správy, akou je daňová správa – zatiaľ v SR bráni rozvinúť racionalizačné tendencie naplno.

Daňová harmonizácia

Zjednotenie Slovenska a jeho zosúladienie sa spoločensko-ekonomicko-právne s Európskou úniou finišovalo v prvej polovici roku a vyústilo do integrovanosti sa s vyspelým trhom EÚ po 1. máji 2004 – t. j. po vstupe SR do EÚ. Väčšinová časť daňovej harmonizácie našej krajiny s prostredím EÚ už bola dokončená, na čiastočných úpravách sa ešte pracuje. Pozitívne zostáva najmä to, že Daňová správa SR porovnáva riadenie výkonov so špičkovými daňovými správami z porovnateľných (t. j. porovnáva sa s menšími krajinami – ako napr. Benelux, škandinávské krajiny, Česko, Maďarsko), nie s veľkými kolosmi (napr. Francúzsko, Veľká Británia, Nemecko...) krajín EÚ.

V rokoch 2004 bežali najmä projekty s Holandskom a od roku 2005 aj s Dánskom. Je to správne rozhodnutie, lebo porovnaním sa s najlepšimi na trhu alebo vo verejnom sektore, môže firma alebo organizácia zvyšovať kvalitu jej výkonu. Akcent bol položený najmä na 3 twinningové projekty zamerané na riskmanagement (riadenie rizík), performance management (riadenie podľa výkonov) a system changes in tax audit (systémové zmeny v daňovej kontrole).

Efektívne daňové inkaso

Daňové príjmy Slovenska rozpočtované pre rok 2004 boli nielen splnené, ale aj vysoko prekročené. Plán daňových príjmov za uplynulý rok bol napriek obrovskému riziku výpadku DPH (charakter systémovej zmeny) – po vstupe SR do EÚ (od 1. 5. 2004) – podľa stavu k 31. 12. 2004 prekročený o viac ako 14 miliárd Sk. Uvedený výsledok možno hodnotiť ako výrazný úspech daňového inkasa štátu v zdaňovacom období roku 2004.

Vývoj miestnych daní od roku 2005

V rámci vývoja miestnych daní od roku 2005 sa ukazuje ako mylné neregulovanie výšky sadzieb aspoň na prechodné obdobie zo strany štátu, lebo niektoré obce a mestá evidentne nezvládli primerané odhady výšky sadzieb najmä v prípade nehnuteľností. Nesúhlasím s tvrdeniami niektorých ekonómov, že všemocný trh sám všetko vyrieši a niektoré pragmatické zásahy štátu do regulovania ekonomiky považujem za najúčinnnejšiu metódu v hľadaní optimálnej efektívnosti a prosperity krajiny aj v trhovej ekonomike. V danom smere predpokladám, že už spomenutá norma 582/2004 Z. z. nedá na seba s novelou dlho čakať.

Nový akčný plán a daňové senáty

S cieľom precizovať výkon daňovej a colnej správy Ministerstvo financií SR predložilo v júli 2005 nový akčný plán k zvýšeniu účinnosti inkasa daní – ktorý predpokladá aj minimálne 10 vážnych legislatívnych zmien na eliminovanie daňovoprávnych nihilizmov – základných čiernych dier v eliminovaní daňových únikov. Osobne za najdôležitejší prvok v rámci uvedeného plánu považujem snahu o posilnenie kvality justičných rozhodnutí vo veciach daní. Aby daňové judikáty v SR boli skutočne kvalitné a objektívne, je nutné zriadiť v SR špeciálny profil vzdelania pre sudcov a zaviesť po vzore ostatných vyspelých krajín EÚ tzv. daňové sudy, resp. aspoň daňové senáty zložené nielen zo sudcov, ale zo širšieho kolégia odborníkov – expertov na dane (daňoví poradcovia, audítori, účtovno-súdni znalci).

Niektoré negatíva na doriešenie

Okrem náročných cieľov – ktoré MFSR a DRSR premenilo v oblasti daní na efektívne mílniky ku konsolidácii verejných financií a budovaniu komplexne výkonnejšej daňovej správy – hlavne v období od roku 2004 do súčasnej etapy roku 2005, zostávajú aj kroky – ktoré sa nepodarili a ešte len čakajú na systémové riešenia. Za zostávajúce bariéry účinnejšieho výkonu daňových orgánov v SR považujem najmä:

- zredukovať príliš rozsiahlu sieť 102 daňových úradov a 3-úrovňový stupeň riadenia, čo zdražuje riadenia a spomaľuje možné efekty,
- zastaviť a stabilizovať fluktuáciu expertov daňovej správy zo štátneho do privátneho sektoru kvôli nedôstojne nízkym platom. Následne výsledkom uvedenej reality je aj celospoločenská neúcta a neuznatie práce daňových orgánov aj zo strany

verejnosti a nízky rešpekt podnikateľských subjektov voči daňovým úradom (čo je v porovnaní s EÚ absolútne kontraproduktívne a neštandardné),

- absenciu celoštátneho informačného systému verejnej správy (uľahčilo by to nielen daňovú správu a kontrolu – ale aj servis štátu pre občanov, firmy a verejnosť, t. j. zvýšil by sa komfort služieb),
- odstránenie legislatívnych nihilizmov tolerujúcich neplatenie daní (novela trestného zákonníka (lepšia preukaznosť v zavinení krátenia dane s eliminovaním zbytočnej dôkaznej núdze – t. j. doterajší problém „dokazovania úmyslu“) a novela živnostenského zákonníka – firma s viacročnou stratou po sebe stratí povolenie na podnikanie (rakúsky model),
- prehodnotenie doterajšieho modelu „dvojkomorového“ fungovania daňových a colných orgánov v SR, ktorý nepatrí medzi štandardy úspešných ekonomík EÚ: vývoj praxe za roky 1990 – 2005 ukázal, že veľa časových zdržaní a obmedzení v účinnosti zdaňovania v SR znamená aj fakt, že Daňové riaditeľstvo SR a Colné riaditeľstvo SR nie je organizačne začlenené ako prirodzená súčasť Ministerstva financií v SR. Mnohé úspešné členské štáty v Európe majú lepší organizačný model. Dominujú také modely administrácie v uvedenom smere, že daňové a colné orgány sú jednotnou súčasťou ministerstva financií (ako samostatná sekcia) – čo uľahčuje a urýchľuje ich praktický výkon. Po príklady netreba chodiť ďaleko. Tento model napríklad efektívne funguje už roky u našich najbližších susedov – v Českej republike, ale nielen tam.

Záver

Ku konsolidácii verejných financií štátu v SR (je to nevyhnutnosť na ceste k prechodu na jednotnú európsku menu euro od roku 2009 a na ceste za prosperujúcou ekonomikou a fungujúcim demokraciou v krajine) nesporne patria tak vážne limity ako napríklad daňová reforma alebo sociálna reforma. Doterajšie trendy v štáte evidentne potvrdzujú, že zatiaľ čo daňová reforma úspešne napreduje, sociálna reforma za ňou evidentne zaostáva. Aj preto sa stále častejšie ozývajú pragmatické hlasy odborníkov smerujúce k tomu, aby v budúcnosti na Slovensku výber inkasa daní a odvodov do fondov sociálnej poisťovne, zdravotnej poisťovne a Národného úradu práce sa spojili pod jednu strechu a zabezpečovali ho práve daňové úrady.

LEGISLATÍVNA ÚPRAVA ELEKTRONICKÉHO BANKOVNÍCTVA V SR A EÚ

Ing. Adriana Chovanová, PhD., Ekonomická fakulta TU v Košiciach

Najdiskutovanejšou témou posledných rokov je komunikácia prostredníctvom elektronických médií. Žijeme v období prudkého rozvoja informačných a telekomunikačných technológií a tým rýchlejšieho zastarávania najnovších vedecko-technických poznatkov.

Čoraz viac pasívnych bankových operácií sa presúva z nákladnej pobočkovej siete do virtuálneho bankovníctva. Nové moderné formy elektronického bankovníctva zaujímajú významný prvok v konkurenčnom prostredí medzi bankami a vyžadujú si stále väčšie množstvo investičných prostriedkov zo strany bánk. Na druhej strane však klienti získavajú optimálne podmienky na využívanie čoraz kvalitnejších bankových produktov a služieb.

Oblasť elektronického bankovníctva a vykonávanie platobného styku je v našich podmienkach upravená Zákonom o platobnom styku č. 510/2002 Z. z., ktorý prevzal okrem iných aj smernicu EÚ č. 97/489/ES týkajúcu sa operácií a transakcií uskutočnených pomocou elektronických platobných nástrojov.

Tento zákon člení elektronické platobné prostriedky na:

- platobné prostriedky diaľkového prístupu k peňažným prostriedkom, ktorými sú bankové platobné karty a platobné aplikácie elektronického bankovníctva,
- platobné prostriedky elektronických peňazí.

Okrem Zákona o platobnom styku sa na elektronické formy platobných a monetárnych prostriedkov na Slovensku vzťahuje zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách, zákon č. 566/1992 Z. z. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov a zákon č. 215/2002 o elektronickom podpise.

Práve posledný spomínaný zákon je dôležitý z hľadiska hodnotnosti podpisovaných dokumentov aj v elektronickom bankovníctve. Tento zákon upravuje vzťahy vznikajúce v súvislosti s vyhotovovaním a používaním elektronického podpisu, práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pri používaní elektronického podpisu, hodnotnosť a ochranu elektronických dokumentov podpísaných elektronickým podpisom. Podľa § 3, ods. 1 a 2 zákona o elektronickom podpise je jeho definícia nasledovná:

„Elektronický podpis je informácia pripojená alebo inak logicky spojená s elektronickým dokumentom, ktorá musí spĺňať tieto požiadavky:

- a) nemožno ju efektívne vyhotoviť bez znalosti súkromného kľúča a elektronického dokumentu,
- b) na základe znalosti tejto informácie a verejného kľúča patriaceho k súkromnému kľúču použitému pri jej

vyhotovení možno overiť, že elektronický dokument, ku ktorému je pripojená alebo s ním inak logicky spojená, je zhodný s elektronickým dokumentom použitým na jej vyhotovenie.“ V odseku 2 sa ďalej hovorí:

- „Podpisovateľ vyhotoví elektronický podpis elektronického dokumentu tak, že na základe svojho súkromného kľúča a elektronického dokumentu vyhotoví nový údaj, ktorý spĺňa podmienky podľa odseku 1.“

Slovenská republika sa po vstupe do EÚ zaviazala rešpektovať právne normy platné v rámci európskeho bankovníctva. Z tohto pohľadu sú pre oblasť elektronického bankovníctva dôležité nasledujúce smernice platné v EÚ:

- Smernica č. 2000/46/EC zahŕňa činnosti spojené so začatím a poskytovaním služieb súvisiacich s elektronickými peniazmi, ich dohliadaním, stíhaním a finančnou kontrolou.

- Smernica č. 1999/93/EC pre elektronický podpis, ktorá vstúpila do platnosti v roku 2001, kedy ju prijali všetky členské štáty do svojich národných právnych noriem. Túto smernicu bolo nevyhnutné prijať do národných právnych noriem z dôvodu zjednotenia pravidiel elektronického podpisu v členských štátoch EÚ, aby sa narušila integrita poskytovania služieb prostredníctvom elektronického obchodu a nedošlo k narušeniu elektronických platieb vykonávaných prostredníctvom elektronického platobného styku.

- Smernica č. 2000/12/EC pre banky prijatá 20. marca 2000 zabezpečuje bankovým inštitúciám v rámci EÚ výkon bankových služieb a založenie pobočiek v iných členských štátoch EÚ. Taktiež umožňuje bankovým inštitúciám prístup k platobným systémom v rámci EÚ za podmienky, že akceptujú pravidlá príslušných národných platobných systémov.

- Smernica č. 93/22/EEC o investičných službách umožňuje cezhraničné poskytovanie investičných služieb aj prostredníctvom elektronickej formy z akejkoľvek finančnej inštitúcie podnikajúcej na základe platných európskych smerníc v členskej krajine EÚ.

Legislatívne prostredie a formovanie nových európskych smerníc pre elektronické bankovníctvo je v neustálom vývoji, ktorý musí aj náš právny systém zohľadňovať. Podstatou európskych bankových smerníc je ich jednotné chápanie. Vychádza z princípu zachovania vlastných národných identít jednotlivých krajín, a zároveň umožňuje vzájomné uznávanie právnych noriem a vzájomnú kontrolu medzi členskými štátmi.

MICHAL KALECKI

doc. Ing. Ivan Figura, CSc.

Michal Kalecki zaujal trvalé miesto v histórii ekonomického myslenia nezávislým objavením základných prvkov keynesiánskeho učenia niekoľko rokov pred uverejnením „Všeobecnej teórie“ J. M. Keynesa. Významne prispel k rozvoju teórií ekonomického cyklu a rastu, plnej zamestnanosti, rozdeľovania dôchodku, politického konjunktúrneho cyklu, oligopolnej ekonomiky a rizika.

Hoci patrí k svetovým ekonómom, ktorí nepreceňovali vplyv monetárnych faktorov na vývoj ekonomiky, jeho názory na mnohé otázky financií, úroku a inflácie sú stále podnetné. Kaleckého dielo v mnohom inšpirovalo cambridgeských keynesiáncov – Robinsonovú, Kaldora, Goodwina a ďalších – a je významným teoretickým zdrojom súčasného, najmä amerického, postkeynesiánstva.

Michal Kalecki sa narodil 22. júna 1899 v Lodži. Študoval stavebníctvo na polytechnike vo Varšave a Gdanську. Roku 1929 nastúpil do Inštitútu výskumu hospodárskej konjunktúry a cien vo Varšave, kde pôsobil sedem rokov.

V tomto období sformuloval základné idey svojej makroekonomickej teórie obdobné tým, s ktorými prišiel o tri roky neskôr (roku 1936) J. M. Keynes vo svojej „Všeobecnej teórii zamestnanosti, úroku a peňazí“. Kalecki ich predniesol už r. 1933 vo vystúpení na medzinárodnej konferencii Ekonometrickej spoločnosti v Leydene, publikovanom r. 1935 vo francúzskom časopise Revue d'Économie Politique a širšie rozvinul v knihe Próba teórii konjunktúry vydané vo Varšave ešte r. 1933. Získal vtedy uznanie iba v úzkom kruhu ekonómov, najmä ekonómov. Širší ohlas získal, až keď bol publikovaný v angličtine a ukázala sa podobnosť Kaleckého teórie s Keynesovou.

Roku 1936 na protest proti politicky motivovaným disciplinárnym opatreniam voči svojim kolegom rezignoval na prácu v inštitúte a odišiel na štipendium Fondu Rockefellera na študijný pobyt najskôr do Švédska, a potom do Veľkej Británie – do Londýna a Cambridge. Počas voj-

nových rokov pracoval vo výskume v Oxfordskom štatistickom inštitúte. Po skončení vojny pôsobil rok v Medzinárodnom úrade práce v Montreali, odkiaľ prešiel r. 1946 pracovať do Sekretariátu OSN v New Yorku, kde bola jeho hlavná úloha príprava World Economic Reports.

Roku 1955 sa vrátil do Poľska. Stal sa ekonomickým poradcom vládnych orgánov, univerzitným profesorom a členom Poľskej akadémie vied.

Rok 1968 vyústil do jeho odchodu do dôchodku a do rezignácie na všetky významné funkcie, ktoré zastával. Aj po rezignácii však pokračoval vo vedeckej činnosti. Dôkazom toho sú početné vedecké články a prednáška na Univerzite v Cambridge r. 1969 počas osláv jeho sedemdesiatin.

V pozdravnom liste k jeho narodeninám významný americký ekonóm J. K. Galbraith Kaleckému napísal: „Neviem, či si uvedomujete, ako mnoho vďaka intelektuálnym hodnotám, ktoré ste v priebehu rokov priniesli... Domnievam sa, že Vaše miesto vo svete je neopakovateľné“. Roku 1970 Kaleckého navrhli na udelenie Nobelovej ceny za ekonómiu.

Michal Kalecki zomrel 17. apríla 1970 vo Varšave.

Kaleckého model ekonomického cyklu

Kalecki nenapísal osobitné rozsiahlejšie dielo o peniazoch a financiách. Venoval im však viaceré samostatné články a jednotlivé kapitoly alebo časti početných pojednaní o rôznych konkrétnych ekonomických procesoch, najmä o ekonomických cykloch.

Jeho teória ekonomického cyklu patrí k „interným“ teóriám, to znamená, že chápal ekonomický cyklus predovšetkým ako proces generovaný vnútornými silami ekonomiky. Vytvoril makroekonomický model cyklického kolísania hospodárskej aktivity, ktorý vysvetľoval cyklus, jeho automatizmus a pravidelnosť pomocou endogénnych zmien, bez pôsobenia vonkajších faktorov.

Vo svojom východiskovom modeli cyklu predpokladal kvôli zjednodušeniu dokonalú konkurenciu, vyrovnaný zahraničný obchod a štátny rozpočet, ako aj to, že pracujúci nesporia, sporia len podnikatelia. Aby zvýraznil cyklické zložky systému, abstrahoval od dlhodobého trendu.

Pri výklade cykličnosti vývoja ekonomiky vychádzal z toho, že zdrojom investícií sú síce predovšetkým hrubé úspory podnikov, ale o rozhodnutiach podnikateľov investovať rozhoduje anticipovaná hrubá ziskovosť v predpokladanom budúcom období – miera zisku v nových objektoch – ktorá sa odhaduje na základe súčasnej hrubej ziskovosti. Definoval ju ako pomer medzi celkovým hrubým ziskom a existujúcim stavom kapitálu. V procese investovania rozoznával tri časovo oddelené štádiá:

1. rozhodnutia investovať – objednávky,
2. výrobu kapitálových statkov,
3. faktické investície – dodávky hotových zariadení.

Samotnú cykličnosť ekonomiky chápal ako kontinuálny proces, v ktorom cyklický vývoj vyplýva z duálnej úlohy plnenej investíciami, zo skutočnosti, že „investície nie sú len produkované, ale sú aj produkujúce“.

Kalecki napísal: „Investície uvažované ako výdavok sú zdrojom prosperity, každý ich rast zlepšuje podnikanie a stimuluje ďalší rast investícií“.

Na druhej strane každá investícia produkuje, rozširuje existujúce kapitálové zariadenia, je – pri abstrahovaní od technického pokroku – jednoduchým dodatkom k ich staršej generácii. Rast objemu výrobného aparátu, ktorý závisí od veľkosti investičných objednávok uskutočnených v minulých obdobiach, znamená pri stálych ziskoch zníženie miery zisku. Takto má rast celkového stavu kapitálu záporný vplyv na jeho hrubú ziskovosť, a tým na dopyt po ďalších investíciách. Rast investičných objednávok sa spomaľuje a v ďalšom štádiu nastáva aj ich zníženie, ktoré naštartuje fázu poklesu. V tomto zmysle sformuloval Kalecki svoju známu vetu: „Tragédiou investícií je, že zapríčiňujú krízy, pretože sú užitočné“. Keď už faktické investície klesnú pod úroveň amortizácie, klesne celkový stav kapitálu, čo zabrzdí pokles ziskovosti, vyvolá obnovenie rastu investičných výdavkov a vedie k prechodu ekonomiky do cyklickej fázy oživenia.

Investície realizované v určitom období sú určené úrovňou hospodárskej aktivity v predchádzajúcich obdobiach. Toto – napísal Kalecki – „vytvára základ pre analýzu dynamického hospodárskeho procesu, a najmä umožňuje ukázať, že tento proces je spojený s cyklickým vývojom“.

V ďalšom rozvíjaní svojej teórie cyklu Kalecki neabstrahuje od technického pokroku. Uvádza, že vďaka inováciám nové investície nie sú len jednoduchým dodatkom k staršej generácii výrobných zariadení. Pokles ziskovosti kapitálu nenastáva, ale naopak, zvyšuje sa atraktivnosť investičných projektov, investičné výdavky pokračujú, rozširujú agregátny dopyt, a tým vyvolávajú ďalší rast ekonomiky. „Vplyv stáleho prúdu vynálezov na investície by sa mohol porovnať s vplyvom stálej miery rastu ziskov. Tento prúd prispieva zvýšeniu investícií za jednotku času nad úroveň bez vynálezov... Vynálezy premieňajú statický systém na systém dlhodobého rastu“. Inovácie, pokladá Kalecki za činitele rozvoja, ktoré „nedovoľujú systému, aby zotrval v statickej polohe a sú príčinou dlhodobého vzostupného trendu“.

Kaleckého model sa líši od neskoršieho Keynesovho modelu, v ktorom sa predpokladal konštantný stav kapitálu a rozhodnutie investovať záviselo od hraničnej užitočnosti kapitálu porovnávanej s úrokovou mierou. Na rozdiel od toho Kalecki uvažoval, že stav kapitálu sa v priebehu cyklu mení a má v súvislosti s anticipovanou hrubou ziskovosťou kapitálu významný vplyv na rozhodnutia investovať.

Laureát Nobelovej ceny za ekonómiu z roku 1980 Lawrence Klein napísal: „Z určitých hľadísk Kaleckého model preyšuje model Keynesa predovšetkým preto, že je výrazne dynamický“.

Úroková miera

So svojim chápaním ekonomického cyklu spája Kalecki aj väčšinu svojich názorov na vývoj úrokovej miery.

Podobne ako Keynes, Kalecki videl v úrokovej miere v určitom zmysle monetárny fenomén a nie faktor vytvárania rovnováhy medzi úsporami a investíciami. Napísal, že „úroková miera nemôže byť determinovaná dopytom a ponukou kapitálu, pretože investícia vytvára rovnaký objem úspor. Tak investícia „financuje sama“ akúkoľvek úroveň úrokovej miery. Úroková miera je výsledkom hry iných faktorov“.

Kalecki uvažoval o vplyve úrokovej miery na investičné rozhodnutia podnikateľov v tom zmysle, že ich ochota investovať rastie, ak je vyššia ziskovosť výrobných zariadení a z nej odvodená anticipovaná ziskovosť a klesá, ak sa zvyšuje úroková miera. Celkove však úrokovú mieru pokladal za menej významnú a prvoradým faktorom bol pre neho vplyv hrubej ziskovosti. Konštatoval doslova: „Úroková miera má sekundárny význam pre vôľu investovať, faktorom prvoradého významu je bezpochyby hrubá ziskovosť existujúcich výrobných zariadení“. V súvislosti so vzťahom úrokovej miery a ekonomického cyklu rozlišuje Kalecki krátkodobú a dlhodobú úrokovú mieru.

Na krátkodobú úrokovú mieru pôsobí podľa neho jednak transakčný dopyt po peniazoch ovplyvnený rozsahom transakcií a jednak ponuka peňazí zo strany bánk.

Transakčný dopyt po peniazoch, teda dopyt po peniazoch používaných ako prostriedok výmeny, možno zabezpečiť pomocou väčšieho alebo menšieho množstva peňazí. Väčšie množstvo peňazí v pomere k celkovej hodnote transakcií umožňuje účinnejšie a ľahšie zabezpečenie transakcií. Čím vyššia je však krátkodobá úroková miera, tým je toto „uľahčenie“ stratavejšie, pretože sa stráca výnos plynúci z krátkodobého umiestnenia peňazí vo forme krátkodobých vkladov, zmeniek a pod.

Ak stúpa hodnota transakcií vo fáze oživenia, rastie potreba väčšieho množstva peňazí a v dôsledku toho sa zvyšuje aj krátkodobá úroková miera. Banky na to reagujú zvýšením ponuky peňazí, čo vyvoláva tlak na vývoj krátkodobej úrokovej miery v smere jej poklesu. V období depresie klesá rozsah transakcií a aj krátkodobá úroková miera. Banky reagujú znížením ponuky peňazí, čo má opačný vplyv na vývoj krátkodobej úrokovej miery – podporuje tendenciu jej rastu.

Banková ponuka peňazí však nereaguje úplne úmerne na kolísanie hodnoty transakcií, na základe čoho možno objasniť skutočný charakter cyklického kolísania krátkodobej úrokovej miery. Všeobecne – podľa názoru Kaleckého – banková ponuka peňazí „kolíše menej ako hodnota

transakcií, takže rýchlosť obehu peňazí a krátkodobá úroková miera v období oživenia rastú a v období depresie klesajú, pokiaľ sa banky výnimočne neuchýlia k politike „lacných peňazí“ v období oživenia.

V prípade, ak by banky reagovali na rastúci dopyt po úveroch relatívne značným zvýšením úrokovej miery, zabrzdiť by to vzostupnú fázu cyklu, pretože – ako uvádza – „predpokladom pre vzostup je, aby v reakcii na rastúci dopyt po úveroch nerástla úroková miera príliš“.

Pri objasňovaní vývoja dlhodobej úrokovej miery vychádza Kalecki z možnosti substitúcie medzi krátkodobými aktívami – napr. zmenkami – a dlhodobými aktívami – napr. štátnymi cennými papiermi. Uvádza príklad vlastníka cenných papierov porovnávajúceho výsledky, ktoré môže získať z krátkodobých a dlhodobých aktív v priebehu najbližších niekoľkých rokov. Tento berie do úvahy nie bežnú krátkodobú úrokovú mieru, ale očakávanú krátkodobú úrokovú mieru v priebehu predpokladaného obdobia a aktuálny výnos dlhodobých aktív - aktuálnu dlhodobú úrokovú mieru. Okrem toho berie do úvahy riziko znehodnotenia dlhodobých aktív. Cyklické fluktuácie krátkodobej úrokovej miery sa potom odrážajú iba v malom rozsahu na dlhodobej úrokovej miere, ktorá sa nemení cyklicky.

Pokiaľ sa Kalecki zaoberal vplyvom úrokovej miery na ochotu investovať, pokladal za rozhodujúcu predovšetkým dlhodobú úrokovú mieru. Táto je však podľa neho relatívne stabilná a je nepravdepodobné, že jej zmeny môžu výraznejšie ovplyvniť investičnú aktivitu. Viedlo ho to k odmietnutiu tých teórií ekonomického cyklu, podľa ktorých ukončenie boomu vyplývalo priamo z rastu úrokovej miery.

Kalecki dokonca tvrdil, že na základe dlhodobých údajov vôbec nie je isté, či vyššia úroková miera naozaj stimuluje, alebo obmedzuje spotrebu. Jej vplyv by sa významne prejavil najpravdepodobnejšie iba vtedy, ak by klesla vo veľmi veľkom rozsahu. Dlhodobá úroková miera môže mať vplyv na výdavkové rozhodnutia, ale sama o sebe sa môže meniť iba málo. Kalecki bol preto skeptický aj k účinnosti monetárnej politiky, ktorá najmä prostredníctvom predpokladaného pôsobenia na úrokovú mieru by vôbec mohla mať iba relatívne malý vplyv na úroveň agregátneho dopytu. Pokiaľ aj monetárna politika vplyva na dopyt, deje sa to predovšetkým prostredníctvom jej účinku na investície.

Na záver svojej analýzy úrokovej miery Kalecki konštatoval: „Niektorí autori pripisujú úrokovej miere vážnu úlohu v priebehu ekonomických fluktuácií. Pretože vlastne dlhodobá úroková miera je činiteľom vplývajúcim na investície, a tým na mechanizmus ekonomického cyklu...a neprejavuje výrazné cyklické kolísanie, ťažko sa môže považovať za významný prvok mechanizmu ekonomického cyklu“.

Inflácia

V súvislosti s ekonomickým cyklom sa zaoberal Kalecki už v počiatočnom období svojho bádania aj problemati-

kou inflácie a upozornil na proces úverovej inflácie. Pýta sa, „ako môžu kapitalisti investovať viac, ako im zvýši z bežných ziskov po uhradení osobnej spotreby? Vďaka bankovému systému to umožňujú rôzne formy úverovej inflácie... Bez úverovej inflácie by nebola možná nijaká fluktuácia v investičnej činnosti. Podnikateľská fluktuácia je úzko spojená s úverovou infláciou... Podobným typom inflácie je aj financovanie investícií z bankových vkladov. Tento proces nebýva obyčajne klasifikovaný ako inflácia, ale má možno najväčší význam v inflačnom financovaní investícií počas vzostupnej fázy ekonomického cyklu.“

Počas svojho vojnového pobytu vo Veľkej Británii sa zaoberal infláciou podrobnejšie a venoval jej niekoľko článkov. V jednom z nich si kladie otázku „Čo je inflácia?“. Za nesprávne považoval stotožňovať s ňou akýkoľvek rast úrovne cien. Konštatoval, že existuje mnoho faktorov zvyšujúcich úroveň cien, ktoré nie sú inflačné v pravom slova zmysle. Rast cien nastáva napríklad v dôsledku deprecia-cie meny alebo aj jednorazového rastu miezd, ale nevzniká pritom samoregulačný špirálovitý proces, ktorý možno označiť termínom inflácia.

Blížšie k podstate inflácie sa možno dostať pri chápaní jej príčin v tom zmysle, že pri rastúcom efektívnom dopyte konfrontovanom s konštantnou alebo klesajúcou ponukou sa vytvára rovnováha pôsobením rastu cien. Ale aj v tomto prípade vznikajú ťažkosti v meraní rozsahu a rýchlosti inflácie, pretože ceny môžu rásť aj z iných dôvodov ako kvôli relatívnemu nedostatku inputov. Prekonanie ťažkostí vidí v pochopení toho, že začarovaná inflačná špirála vzniká zo skutočnosti, že po poklese reálnych miezd spôsobenom rastom cien nemôžu nominálne mzdy „dohoniť“ rastúce ceny a obnoviť predchádzajúcu úroveň reálnych miezd. Pracujúci sa snažia udržať svoju predchádzajúcu životnú úroveň, to znamená predchádzajúcu úroveň reálnych miezd získaním vyšších nominálnych miezd. Ich zvýšenie je však príčinou ďalšieho rastu úrovne cien a „naháňačka“ pokračuje.

Ak existuje bohatá ponuka inputov potrebných na výrobu spotrebných statkov, existuje aj viac menej úzky súlad medzi cenami výrobkov a ich prvotnými nákladmi. Krivka ponuky je horizontálna alebo mierne stúpajúca. Počas inflácie je však strmo stúpajúca a ceny vzrastú značne nad úroveň zodpovedajúcu „normálnej“ relácii medzi cenami a prvotnými nákladmi. Tento nárast predstavuje inflačné zisky. Ich suma môže byť braná ako miera inflácie. Podľa Kaleckého výhoda takéhoto prístupu je nielen v tom, že sa dá inflácia merať celkovo, ale tiež ako sa v jednotlivých sektoroch reálne prejavuje. To má význam pre voľbu opatrení proti inflácii, pretože bojovať s ňou vo všeobecnosti znamená vysporiadať sa s infláciami na trhoch jednotlivých statkov.

Za symptóm inflácie pokladal Kalecki nielen cenový rast neproporčný nákladom, ale aj redukciu zásob. Vyčerpanie zásob podľa neho poukazuje na diskrepanciu medzi spotrebou a ponukou spotrebných statkov. Môže na určitý čas

zadržat inflačné tlaky, ale je obmedzené rozsahom zásob. Po znížení zásob na kriticky nízku úroveň nastanú nevyhnutne inflačné tlaky vedúce k rastu cien. Intenzitu redukcie zásob je možné považovať preto za skrytú infláciu, ktorá sa dá merať mierou vyčerpania zásob. Skrytá inflácia môže ísť a často aj ide, ruka v ruke s vlastnou infláciou – redukcia zásob je sprevádzaná inflačným rastom cien a vytváraním nadmerných ziskov.

Potlačanie inflácie počas vojnového obdobia úradnou reguláciou cien považoval Kalecki za neúčinné, pretože rast cien v takom prípade pokračuje ilegálne a okrem toho nadmerný dopyt sa odrazí v náhodnom rozdeľovaní statkov v nesúlade so záujmom spoločnosti, ale väčšinou v závislosti od ľubovôle predávajúcich. Otvorená inflácia môže byť obmedzená, ale pokračuje potlačená inflácia. Optimálnejšie riešenie videl v prídellovom hospodárstve, keďže cenová regulácia bez prídellovacieho systému trpí nevyrovnaným rozdeľovaním nedostatkových statkov.

Zaujal aj kritické stanovisko proti politike mzdovej stabilizácie ako lieku na potlačenie inflácie. Uvádzal, že v takomto prípade sa ceny zvýšia iba na úroveň, kedy sa vyrovná dopyt po spotrebných statkoch s dostupnou ponukou. Pravda, reálne mzdy sa tým nestabilizujú, ale klesnú, pričom ďalšie zníženie ponuky spotrebných statkov bude sprevádzané novým zvýšením cien a nasledujúcim poklesom reálnych miezd. Okrem nepriaznivého účinku na životnú úroveň tých, ktorí tvrdo pracovali, zmrazenie miezd znižovalo aj podnety na zvyšovanie produktivity vo vojnovom sektore i v sektoroch výroby spotrebných statkov. Kalecki z týchto dôvodov energicky namietal proti vládnejmu programu stabilizácie miezd a prikláňal sa aj v tejto súvislosti k zavedeniu úplného prídellového systému.

Osobitnú pozornosť venoval Kalecki problematike hyperinflácie. „Teória hyperinflácie – napísal – je dôležitá, pretože, hoci je tento fenomén výnimočný, je prekvapujúci a dokonca hoci netrvá prídlho, necháva v nasledujúcich rokoch značné stopy v ekonomike“. Okrem toho záujem

teórie o hyperinfláciu vyplýva aj z toho, že „je prípadom, v ktorom sa dá plne uplatniť kvantitatívna teória peňazí“, ktorej platnosť v ekonomike nepostihnutej hyperinfláciou Kalecki spochybňoval. Podľa neho v takejto ekonomike rast množstva peňazí v obehu spôsobuje – skôr ako rast úrovne cien – zvýšenie likvidity a pokles rýchlosti obehu peňazí. Zníženie úrokovej miery, ktoré nastáva v dôsledku zvýšenia množstva peňazí v obehu, spojené s vyhliadkou na zisky podnecuje síce rast investícií a pôsobením multiplikátoru tiež rast spotreby a outputu a dokonca aj zvýšenie cien. Tento účinok je však nepatrný, pretože zníženie krátkodobej úrokovej miery sa odrazí iba čiastočne a v malom rozsahu na dlhodobú úrokovej mieru. V týchto podmienkach bude mať vplyv rastu množstva peňazí na ceny iba nepriamy charakter.

Inak je tomu v podmienkach hyperinflácie. V nich každý prírastok množstva peňazí v obehu vyvolá priamo zvýšenie úrovne cien. Vyplýva to z rastu všeobecnej preferencie statkov a zbavovania sa peňazí. Prírastok množstva peňazí sa urýchlene konvertuje na statky v rámci časového úseku, ktorého dĺžka je funkciou miery zrýchlenia rastu cien. Rýchlosť obehu peňazí zase pôsobí na rast cien, ktorého miera je podľa Kaleckého úmerná rýchlosti obehu peňazí za predpokladu, že makroekonomická politika zabezpečuje stabilný prílev peňazí cez kanále financovania rozpočtového deficitu a bankové úvery.

Rýchlosť obehu peňazí je však funkciou anticipovaného rastu cien a môže spôsobiť ďalšie urýchlenné rastu cien. Inflačná špirála sa tak môže rozvíjať hnaná rastúcou rýchlosťou obehu peňazí. Tento „fenomén rastúcej hyperinflácie nie je nič iného ako cválajúca inflácia, ktorá sa zakladá na rastúcej rýchlosti obehu peňazí“.

Nerozvíja sa však do nekonečna, pretože existujú hranice maximálne možnej rýchlosti obehu peňazí. Nebývajú však dosiahnuté v dôsledku už skôr realizovaných stabilizačných opatrení, ktorých začatie je vynútené reakciou rôznych spoločenských skupín na hyperinflačné účinky na rozdeľovanie dôchodku a celkovú situáciu ekonomiky.

Vybrané diela Michala Kaleckého:

- Próba teorii koniunktury (1933),
- Essai d'une théorie du mouvement cyclique des affaires. Revue d'Économie Politique, 2 (1935),
- A Macroeconomic Theory of the Business Cycle. Econometrica, 2 (1935),
- Principle of Increasing Risk. Economica, 4 (1937),
- Essays in the Theory of Economic Fluctuations (1939),
- What is Inflation? Oxford University, Institute of Statistics, Bulletin June 7 (1941),
- Studies in Economic Dynamics (1943),
- Political Aspects of Full Employment. Political Quarterly, 14 (1943),

- Theory of Economic Dynamics: An Essay on Cyclical and Long-run Changes in Capitalist Economy (1954),
- A Model of Hyperinflation. Manchester School of Economics and Social Studies. Vol. 72, N°3 (1962),
- Zarys teorii wzrostu gospodarki socjalistycznej (1963),
- Studies in the Theory of Business Cycles: 1933 – 1939 (1966),
- Selected Essays on the Dynamics of the Capitalist Economy, 1933 – 1970 (1971),
- Zbrané spisy Kaleckého vyšli vo Varšave v šiestich zväzkoch v rokoch 1979 – 1988 pod názvom „Dziela“. V angličtine ich vydal v siedmich zväzkoch v rokoch 1990 – 1997 Clarendon Press v Oxforde pod názvom „The Collected Works of Michal Kalecki“.

DEJINY ÚČESOV V ZRKADLE ANTICKÝCH MINCÍ

1. ČASŤ

PhDr. Elena Minarovičová

Obdivovateľom pamiatok antického Ríma určite príde na um myšlienka, ako sa odievali, česali a zdobili dávne Rimanky. Odpovede na tieto otázky sa zachovali nielen na nástenných maľbách, reliéfoch a sochách, ale aj na antických minciach. Najmä rímske cisárske razby svojou pôsobivosťou a dokonalým klasickým vyobrazením, veľkolepou kompozíciou výjavov na malej ploche mince, sú dnes predmetom obdivu i po ikonografickej stránke. Ikonografia rímskych panovníkov na minciach je z historického hľadiska neobyčajne cenná. V celej šírke zachytáva nielen portréty cisárov, ale na minciach sa objavujú nekonečné rady členov rodiny, manželiek, matiek, sestier, bratov, synov a dcér. A práve antické mince s portrétnym vyobrazením žien sa stali predmetom záujmu mnohých zberateľov. Príspevok je venovaný dnes niekoľkým známym ženám – cisárovnám antického Ríma, ktoré pôsobili v 2. až 4. storočí nášho letopočtu, ktorých dokonalý realistický mincový portrét sa objavuje na zlatých a strieborných minciach a žiadny zberateľ by určite nepohrdol ich vlastniť vo svojej zbierke. Pretože takmer každá žena v starovekom Ríme mala svoj charakteristický účes, typický pre obdobie, v ktorom žila. Zameriame sa na úpravu ženskej hlavy na rímskych minciach.

Vlasy zohrávali v živote ľudí oddávna významnú a rozmanitú úlohu. Účes sa stal neodlučiteľným prvkom módy. Jeho forma sa menila v závislosti od vkusu doby, tradícií, ale závisela aj od geografických a spoločenských podmienok. Prostredníctvom neobyčajných, veľkolepých účesov sa ľudia oddávna snažili zdôrazňovať svoju výnimočnosť a postavenie.

Nezvyčajnú galériu účesovej módy poskytujú, ako sme vyššie uviedli, rímske mince. Spôsob úpravy vlasov na ženských mincových portrétoch z obdobia rímskeho cisárstva veľmi pomáha i pri určovaní a datovaní jednotlivých mincí. Podobne môžeme chronologicky určiť typ účesu porovnaním s obrazmi alebo so sochárskymi portrétmi žien. Mincové portréty cisárovien sú na minciach zobrazené s neobyčajnou remeselnou zručnosťou a umeleckou tvorivosťou. Pravdivo svedčia nielen o štýle svojej doby, ale aj o podobe jednotlivých dám. Za mimoriadny výzor vďaka zručným kaderníkom. Dôkazom ich umenia, ktoré nám dnes pripomínajú ich mincové portréty, sú umelecké účesy žien od najjednoduchších až po zložité.

V období rímskej republiky (v storočiach pred zmenou letopočtu) Rimania nosili jednoduché účesy. Muži mali spočiatku dlhé vlasy a neskôr sa zaviedla móda krátkych účesov. Mladé dievčatá nosili vlasy sčesané na šiju, upevňovali si ich stužkami a vlásenkami, spleťali do vrkočov a zväzovali do uzlov. Vydaté Rimanky si vlasy dovysoka vyčesávali do účesu zvaného tutulus. Na začiatku cisárstva, v prvých desaťročiach nášho

letopočtu, nosili rímske ženy účes v strede hlavy rozdelený cestičkou, zvlnené vlasy boli potom na spánkoch stočené do prstencov.

V 1. storočí nášho letopočtu prišli do módy nápadné, zložité vysoké účesy. Pozostávali z kučier usporiadaných nad čelom stupňovito tak, že tvorili bohatú čelenku. Nápadnosť účesov zvýrazňovali rôzne ihlice, kvety, vence a diadémy.

Koncom 2. storočia boli moderné ľahko zvlnené vlasy venčiacie tvár, na šiji spletené do vrkoča stočeného buď do uzla, alebo ovinutého okolo hlavy vo forme diadému.

Na veľmi vzácnych zlatých minciach – aureoch cisárovny Marciany (+ 114 n. l.), sestry cisára Trajána (98 až 117) sa objavuje jej mincový portrét s vysoko vyčesanými vlasmi s korunkou nad čelom (obr. 1). Pre portrétne zobrazenie Sabiny (+ 136 n. l.), manželky cisára Hadriana (117 – 138) je typické bohatstvo variácií účesov. Popri jednoducho spletených vlasoch to bývajú vysoko vyčesané komplikované účesy ozdobené diadémom alebo závojom (obr. 2).

Faustina st. (+ 141), manželka Antonina Pia (138 až 161) bola známa svojou krásou a múdrosťou. S nástupom manžela na trón získala titul Augusta a na minciach je zobrazovaná ako žena v zrelom veku. Jej početné razby s mincovým portrétom ju predstavujú s vysoko vyčesanými vlasmi, ozdobenými perlami vyšívanou korunkou, niekedy so závojom (obr. 3). Dcérou Faustiny st. bola Faustina ml. (+ 175 n. l.), ktorá sa v roku 145 n. l. stala manželkou cisára Marca Aurelia (161 – 180).

1/ Marciana (+ 114) aureus
2/ Sabina (+ 136) denár
3/ Faustina st. (+ 141) denár

4/ Faustina ml. (+ 175) denár
5/ Manlia Scantilla (+ 193) aureus

6/ Julia Domna (+ 217) denár
7/ Otacilia (244 – 249) Ag antoniniánus

8/ Galeria Valeria (+ 315) aureus

Foto: Mikuláš Červeňanský

Bola veľmi podobná svojej matke a tiež známa svojou krásou. Jej rysy sú na mincových portrétoch jemnejšie, s charakteristickým mladistvým výzorom a s vlasmi vždy sčesanými do uzla. Namiesto čelenky nad čelom máva zvltný prameň vlasov, ktorý je dôležitým rozlišovacím znakom (obr. 4).

Meno aj portrét cisárovny Manlie Scantilly (+ 193 n. l.), podobne ako jej dcéry Didie Clary, sú v histórii známe len z malého počtu mincí razených niekoľko mesiacov v Ríme roku 193 n. l. za krátkej šesťdesiatdňovej vlády jej manžela Didia Juliana a sú veľmi vzácne. Na zlatej razbe Manlie Scantilly je zobrazené jej poprsie s hlavou ozdobenou veľkým uzlom vlasov, ktorý ju odlišuje od ostatných cisárovien (obr. 5).

Novú módu rímskych účesov i nové zvyklosti priniesla na panovnícky dvor Julia Domna (+ 217 n. l.), manželka cisára Septimia Severa (193 – 211). Nepochádzala z Ríma, ale z mesta Emesa v Sýrii a jej vznešený pôvod (bola dcérou kňaza slnka Bassiana), sa markantne prejavoval na jej portrétoch najmä nezvyčajnými účesmi, ktoré boli v tej dobe novinkou a sú charakteristické pre účesovú módu prvej polovice 3. storočia nášho letopočtu. Dlhé husté vlasy má cez prostriedok

hlavy nad čelom rozčesané, voľne spustené na ramená a až potom stočené a upevnené v tyle. Je zaujímavosťou, že literatúra uvádza približne 300 najrozličnejších typov razieb s jej portrétom (obr. 6).

Strieborný antoniniánus nám približuje mincový portrét Otacilie, manželky cisára Philippa I. (244 – 249), ktorý znázorňuje mladšiu alebo zrelú ženu s vlasmi tradične upravenými do vodorovných pruhov a zakončenými roličkou siahajúcou až na šiju (obr. 7). Začiatok 4. storočia nášho letopočtu charakterizuje aureus cisárovny Galerie Valerie (+ 315 n. l.), Diocletianovej dcéry a manželky Galeria Maximiana (293 – 311). Mincový portrét predstavuje mladú ženu s hladkými vlasmi, spletenými do vrkôčikov a vyzdvihnuté nad čelo. Jej hlavu zdobí malá čelenka (obr. 8).

Cieľom tohto krátkeho príspevku bolo ukázať rozmanitosť účesovej módy určitého obdobia. Je prirodzené, že aj ďalší historický vývoj prinášal v účesovej móde pravidelné zmeny. Pritom aj mužská móda podliehala zmenám. Či to už bolo v dĺžke vlasov, tvare fúzov alebo brady, a preto si o tejto účesovej pánskej móde na antických minciach povieme v niektorom z nasledujúcich príspevkov.

ĽUDOVÁ BANKA V RUŽOMBERKU

So založením i činnosťou Ľudovej banky v Ružomberku – regionálnej a „katolíckej“ banky, pôsobiacej dovedna 38 rokov – sa úzko spája meno Andreja Hlinku, ktorého portrét je na rube tisíckorunáčky. Vznikla práve vtedy, keď mal Hlinka problémy s cirkevnou vrchnosťou (v máji 1906 ho biskup Párvy pozbavil kňazských práv a povinností) a bol odsúdený do väzenia v Segedíne za národnostnú predvolebnú agitáciu. Neskorší správca banky Karol Krčméry napísal, že „keď Ružomberčania videli, čo sa robí s Hlinkom, prvým im bolo zabezpečiť budúcnosť Hlinkovu a za to dvanásť občanov ružomberských, nebojácnych prívržencov Hlinkových, založilo roku 1907 Ľudovú banku“. Existujú aj informácie, že z rovnakých pohnútok sa o založenie Ľudovej banky osobne pričinil vedúci predstaviteľ inej ružomberskej banky, „konkurenčnej“ Úvernej banky, Vladimír Makovický.

Sám Hlinka mal určité skúsenosti s peňažníctvom, už v roku 1894 založil a viedol úverovo-potravný spolok v Troch Sliachoch. Zriaďujúce valné zhromaždenie Ľudovej banky sa konalo 12. mája 1907, keď zakladatelia banky zhromaždili 66 tisíc korún kapitálu. Banka začala svoju činnosť o mesiac neskôr, a hoci Hlinka ešte len čakal na väzenie, na čelo banky postavili Fedora Houdeka, blízkeho rodiny Makovických. Predsedom dozorného poverenia (až do roku 1918) bol Vavro Šrobár. Najväčším účastníkom banky bola Spišská Kapitula, z jednotlivcov Hlinka, rodina Krčméryovcov, Labayovcov, rad remeselníkov a katolíckych kňazov a neskôr aj Mikuláš Pružinský, minister financií v rokoch 1939 – 1945. Rozbeh banky bol úspešný, do konca r. 1907 vykázala obrát 2,4 milióna a zisk 4 262 korún. Dňa 20. marca 1910 rozhodlo valné zhromaždenie o zvýšení základného kapitálu na 200 tisíc korún a dovtedajší správca Houdek „zaďakoval z úradu“, aby sa po návrate z väzenia mohol stať správcom banky Hlinka. Aj potom však ostal Houdek členom vedenia banky.

Jedným z cieľov banky bola expanzia na východ Slovenska: „Župy východné tým rýchlejšie budú prebudené, čím viac budú s nami spojené hospodársky“, čítame vo výročnej správe banky za rok 1920. Pravdou však je aj to, že v záujme konkurencieschopnosti potrebovala banka „lacné peniaze“, a tie sa dali obstaráť práve na Spiši. V r. 1910 založila svoju prvú filiálku v Spišskej Starej Vsi, pričom predsedom dozorného výboru sa stal Ladislav Moyš, vtedy katolícky farár v Haligovciach (neskôr užhorodský župan a prvý riaditeľ Slovenského rozhlasu), iniciátor tejto myšlienky. O rok začala svoju činnosť filiálka v Poprade, a potom po vojne v Spišskej Novej Vsi a 15. septembra 1920 v Spišskom Podhradí.

Obchody banky mali vzostupný trend do roku 1921, keď účastinný kapitál dosiahol 5 mil. a zisk 704 tis. korún a jej aktivity smerovali do drevárskeho priemyslu, pričom využívala ešte stále aj priazeň Vavra Šrobára (financovanie Ús-

tredne zápaliek pre Slovensko so sídlom v Ružomberku). Zriadila ďalšie filiálky a financovala moderne zariadenú kníhtlačiareň Lev v Ružomberku, zásobovacie ústavy na Liptove a na Spiši, Ružomberskú parostrojnú tehelňu, Ružomberskú pílu, Veľkoobchodný dom Včela atď.

Hlinka viedol banku aj do rozličných nebankových aktivít, stala sa napríklad členom Muzeálnej slovenskej spoločnosti, v roku 1920 založila Družstvo pre vystavenie Sokolovne v Ružomberku s cieľom „získavať pozemky pre telocvičné a ľudovýchovné ciele, vykonávať hostinskú a kaviarnickú živnosť a prevádzať kinematografickú živnosť“.

Potom sa však Ľudová banka ocitla v kríze, ministerstvo financií na ňu uvalilo 25. januára 1923 „prírocie“ a vymenovalo dozorného komisára. Roky 1922 – 1925 boli pre banku veľmi ťažké, vykazovala stratu, čo súviselo aj s deflačnou politikou vtedajšej vlády. Pražské orgány chceli pôvodne banku zrušiť, veci sa však ujal Viliam Paulíny, šéf bankobytstvickej Národnej banky, a intervenciami v Prahe dosiahol, že v záujme vyriešenia krízy vstúpila Ľudová banka do užšieho spojenia práve s jeho bankou. Súčasťou záchranej akcie bol aj „vklad“ vlády vo výške 10 mil. korún na 15 rokov. Túto pomoc s politickým pozadím (v tom čase vstúpila Hlinkova ľudová strana do pražskej vlády) kritizovala opozícia. V odpovedi ministra financií Engliša sa uvádza, že vláda banke pomohla „chcejuť zabrániť úpadku banky, ktorým by bol poškodený veľký počet chudobného ľudu slovenského.“

V roku 1926 sa banka konsolidovala a jej kapitál dosiahol 10,4 mil. korún. Dôsledky ďalšej hospodárskej krízy prekonala banka v roku 1936.

Hlinka sa vzdal funkcie predsedu správnej rady v apríli 1933, čo bol dôsledok bankového zákona z roku 1932, podľa ktorého členom predstavenstva banky nesmel byť poslanec. Pri rozlúčke s bankou povedal, že bude „stať v duchu pri Ľudovej banke v Ružomberku i naďalej“ a Mikuláš Pružinský mu oprávnené poďakoval za „veľké nezaknihované aktívum“ v jeho osobe. Hlinkov nástupca Krčméry poznamenal: „Neodškriepiteľná pravda je, že Hlinka bez pomoci banky by sotva bol mohol úspešne viesť boj za práva slovenského národa“.

Po roku 1940 ovplyvnili činnosť banky predovšetkým rozhodnutia zo strany štátu. Najprv sa povinne zlúčila s menšími bankami regionálneho významu, rozšíril sa počet jej filiállok na desať a kapitál postupne do roku 1943 vzrástol na 16 mil. korún. 27. apríla 1945 bola vedením banky poverená dočasná správa na čele s Vladimírom Lajdom a potom, na základe prípisu Poverenia financií z 24. januára 1948, splynula so Slovenskou bankou, aby sa 23. apríla na základe ďalšieho politického rozhodnutia stala súčasťou v tom čase jedinej komerčnej banky – Slovenskej Tatra banky.

Ing. Marián Tkáč, PhD.

BANKY A KOMUNÁLNE FINANCOVANIE

Slovenská verejnosť sa prostredníctvom tejto publikácie má možnosť zoznámiť s výsledkom zaujímavého a odborne erudovaného projektu analyzujúceho vzťahy bankovníctva a komunálnej sféry na Slovensku a v Nemecku. Daný projekt sa realizoval v rámci spolupráce Bergskej univerzity vo Wuppertáli a Technickej univerzity v Košiciach pod vedením Volkera Rongeho – vedúceho Katedry sociológie Bergskej univerzity a Ota Hudeca – docenta Ekonomickej fakulty Technickej univerzity. Na riešení projektu sa ďalej podieľali spolupracovníčky, ktoré študovali na Ekonomickej fakulte TU v Košiciach: Mária Bakalová – v súčasnosti asistentka na Katedre sociológie vo Wuppertáli, Petra Juríková a Lenka Račková – absolventky Ekonomickej fakulty TU v Košiciach. Projekt bol finančne podporovaný Nemeckou akademickou výmennou službou (DAAD), Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Slovenskou akadémiou vied. Publikácia vyšla vo vydavateľstve Mercury – Smékal a má 129 strán.

Pôvodným zámerom projektu bola komparácia výsledkov analýz „sporiteľníctva“ a komunálnej sféry v Nemecku a na Slovensku, pretože sa v týchto krajinách očakával porovnateľný bankovo – typologický systém. V oboch krajinách sa základný pojem „sporiteľňa“ a „sparkasse“ bežne používa a filologicky ide o adekvátny názov. V skutočnosti však tieto pojmy nepredstavujú obsahovú identitu. Je skoro nemožné nájsť zhodné charakteristiky slovenskej „sporiteľne“ a nemeckej „sparkasse“, preto reštrukturalizácia projektu sa stala nevyhnutnosťou. Aj keď dosiahnuté výsledky nezodpovedajú očakávaným predpokladom, ich význam je pre Slovensko ešte dôležitejší, umocnený o ďalšie možnosti rozvoja bankovníctva – sporiteľní a možností poskytovania ich služieb komunálnej sfére. Je súčasne motiváciou a návodom pre konkrétne využitie v slovenskej praxi.

V prvom príspevku, ktorého autorkou je **Mária Bakalová** : „**Sporiteľníctvo v Nemecku z východoeurópskej perspektívy**“, je predmetom analýzy podstata, vývoj a úlohy „sparkasse“ – verejnoprávných úverových inštitúcií predstavujúcich v súčasnosti jeden z troch druhov univerzálnych bánk v Nemecku. Tvoria tretí pilier nemeckého bankového systému a od súkromných a družstevných bánk, ako autorka uvádza, sa odlišujú celým radom charakteristík. Zriaďovateľom a ručiteľom, nie však vlastníkom „sparkasse“ sú vo väčšine prípadov samosprávy (spolkové krajiny, kraje, mestá, obce a pod.), ktoré majú právo podieľať sa na spolourozhodovaní o jej činnosti.

Osobitná pozornosť je venovaná základným atribútom „sparkasse“, ku ktorým patrí ich komunálna väzba, verejný záväzok (služba verejnosti), regionálny princíp a ručenie samosprávy za Sparkasse. V praxi to znamená, že „sparkasse“ zabezpečujú finančné služby pre všetky vrstvy obyvateľstva, sú povinné podporovať ekonomiku regiónu, prispievať k zlepšovaniu životnej úrovne, podporovať samosprávy, ako aj malé a stredné podniky pri

nevyhnutných štrukturálnych zmenách, aktívne sa tiež podieľať na spoločenskom živote v regióne. Ich dvestoročný vývoj a pôsobenie môže byť bohatým zdrojom pozitívnych inšpirácií pre slovenskú teóriu aj prax.

„**Sporiteľníctvo na Slovensku**“ z nemeckej perspektívy je predmetom **druhého príspevku**, autormi ktorého sú Mária Bakalová a Volker Ronge. Predmetom skúmania je existencia funkčného súladu medzi sporiteľníctvom na Slovensku a sporiteľníctvom v Nemecku. Autori pri svojej analýze vychádzajú z legislatívneho rámca nemeckých „sparkasse“ a historického vývoja pôsobenia sporiteľní na území súčasného Slovenska od habsburskej predhistórie až po súčasnosť. Dochádzajú k záveru, že sporiteľníctvo na Slovensku sa redukuje na jedinú banku, používajúcu názov „sporiteľňa“, ktorá však nie je porovnateľná so sporiteľňou v Nemecku.

Predmetom tretieho príspevku autorky **Lenky Račkovej**: „**Prvá komunálna banka, a. s.**“ je najmä financovanie miest a obcí na Slovensku, ktorému sa od svojho vzniku venuje aj Prvá komunálna banka, a. s. Príspevok je tematicky rozdelený do piatich, na seba naväzujúcich, častí. Autorka svoju pozornosť sústreďuje na predmet činnosti tejto banky, najmä na financovanie verejných obecných investícií, spolufinancovanie novej bytovej výstavby a dokončenie rozostavanej výstavby, úverovanie investícií ekologického charakteru a stavieb základného technického vybavenia. Pozornosť čitateľa si zasluhuje najmä tretia časť príspevku: „Špeciálne produkty pre samosprávy a nové funkcie PKB“, v ktorej sa autorka, okrem iného, zaoberá aj reštrukturalizáciou úverov veľkých miest a komunálnymi úvermi. Vývoj PKB od „banky slovenských komún“ k členovi medzinárodnej bankovej skupiny je názov štvrtej časti daného príspevku zaoberajúci sa zmenou štruktúry akcionárskych podielov a vstupom nového investora – bankovej skupiny Dexia.

Autorom štvrtého príspevku: „**Bankové obchody samosprávy**“ je **Volker Ronge**:

„Bankové obchody samosprávy“, v ktorom autor pristupuje ku samosprávam z pohľadu klienta bankových služieb. Analyzuje obchodné vzťahy samosprávy s konkrétnymi bankami na príklade mesta Wuppertal. Pozornosť sústreďuje najmä na vzťahy s tzv. „vlastnou bankou“, ktorou je v Nemecku komunálna banka – Sparkasse a na techniky potrebné podmienky a požiadavky na zabezpečenie úveru. Zvláštna pozornosť je venovaná tzv. pokladničným úverom – Kassenkredit, ktorými si samosprávy zaisťujú svoju likviditu aj napriek vysokému a štruktúrnemu zadĺženiu.

V poslednom piatom príspevku **Petry Juríkovej: „Priebeh zadĺženia, reštrukturalizácie dlhu a oddĺženia samosprávy v procese transformácie Slovenskej republiky“** je analyzovaný spôsob riešenia zadĺženosti druhého najväčšieho mesta Slovenska – Košíc. V úvodnej časti autorka stručne popisuje správu mesta Košice a jeho mestských častí, ako aj ich hlavné príjmy a výdavky. Pozornosť si zaslúži druhá časť, ktorá analyzuje vznik

dlhu mesta Košice a spôsob financovania jeho investícií. Ťažiskovou problematikou príspevku je proces reštrukturalizácie dlhu mesta Košice a úloha bánk v ňom. Na základe analyzovaných problémov mesta Košice autorka naznačuje smery ďalšieho skúmania uvedenej problematiky a poukazuje na nutnosť aplikácie moderných finančných nástrojov v komunálnej praxi.

Pozitívum uvedenej publikácie spočíva predovšetkým v tom, že sa zaoberá problematikou, ktorej sa teória venuje okrajovo (vzťahy samospráv a bánk), aj keď požiadavky praxe sú viac ako nástojčivé, čo dokumentuje aj konkrétny prípad mesta Košice. Teoretickým prínosom je samotná analýza konkrétnych vzťahov samospráv a bánk v odlišných sociálno – ekonomických podmienkach, ako aj jej závery a odporúčania.

**doc. Ing. Emília Jakubíková, CSc.,
Ekonomická fakulta TU v Košiciach**

MENA, BANKOVNÍCTVO A FINANČNÉ TRHY

Dňa 29. až 30. septembra 2005 sa konala 5. Medzinárodná vedecká konferencia „Mena, bankovníctvo a finančné trhy“, ktorú organizovala Katedra bankovníctva a medzinárodných financií Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave.

Cieľom konferencie bolo prezentovať vývoj teórie a hospodárskej praxe v oblasti meny, bankovníctva a finančných trhov v podmienkach európskej integrácie a svetovej ekonomickej globalizácie.

Konferencia bola zameraná na tieto tematické okruhy: centrálna banka a menová politika, devízová politika, komerčné banky v novom konkurenčnom prostredí, integrovaný dohľad nad bankami a ostatnými finančnými inštitúciami, tendencie vývoja kapitálových trhov v európskom priestore a vo svete, riadenie rizika na finančných trhoch a Európa ako medzinárodné finančné centrum.

Konferenciu otvoril dekan NHF EU v Bratislave prof. Ing. Rudolf Sivák, PhD. a viedli ju prof. Ing. Anežka Jankovská, CSc., vedúca KBaMF, prof. Ing. Otto Sobek, CSc. a doc. Ing. Božena Chovancová, PhD., zástupkyňa vedúcej katedry.

**Ing. Ladislav Unčovský, Ing. Elena Kohútiková, PhD.,
prof. Ing. Rudolf Sivák, PhD.,
prof. Ing. Anežka Jankovská, CSc.**

Hlavné referáty na plenárnom zasadnutí predniesli:

- hosť. doc. Ing. Elena Kohútiková, PhD., viceguvernérka Národnej banky Slovenska na tému: Nástrahy pre inflačné ciele NBS,
- Ing. Ladislav Unčovský, výkonný riaditeľ Asociácie bánk SR na tému: Vývoj v bankovom sektore SR po jeho reštrukturalizácii,
- Ing. Mária Hurajová, generálna riaditeľka BCPB, a. s., na tému: Vývoj a budúcnosť BCP, a. s., na Slovensku.

Na Medzinárodnej vedeckej konferencii sa zúčastnili odborníci z Poľska, Rakúska, Českej republiky a Slovenskej republiky. Celkovo sa prihlásilo s referátom 48 účastníkov. Všetky referáty budú publikované v zborníku konferencie, na ktorej sa zúčastnila odborná banková a finančná verejnosť i študenti Ekonomickej univerzity. Tak ako v predchádzajúcich ročníkoch medzinárodnej konferencie i tohtoročný 5. ročník sa konal v tvorivej, kolegiálnej atmosfére s vysoko odborným a profesionálnym prístupom k diskutovaným témam.

**prof. Ing. Anežka Jankovská, CSc.
Foto: Valér Demján**

Z ROKOVANIA BANKOVEJ RADY NBS

Dňa 8. septembra 2005 sa uskutočnilo 41. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS prerokovala a schválila materiál Zabezpečenie prijatia eura v NBS. Banková rada zriadila koordinačný výbor pre zavedenie eura v NBS pod vedením oboch viceguvernérov, stanovila úlohy súvisiace s prijatím eura jednotlivým útvarom banky a termíny ich splnenia.

- BR NBS prerokovala a schválila návrh opatrenia, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska č. 8/2002 o majetkovej angažovanosti bánk v znení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 2/2004 a ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska č. 4/2004 o primeranosti vlastných zdrojov financovania bánk v znení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 16/2004.

Opatrením sa spresňuje výpočet niektorých ukazovateľov spoľahlivosti bánk, čím sa dosahuje dôklad-

nejšia harmonizácia s právom Európskej únie v oblasti vykonávania dohľadu nad podnikaním na spoločnom európskom bankovom trhu. Opatrenie nadobúda účinnosť dňa 1. januára 2006.

Dňa 30. septembra 2005 sa uskutočnilo 45. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS prerokovala Situačnú správu o menovom vývoji v SR za august 2005 a rozhodla o ponechaní úrokových sadzieb na úrovni 2,0 % pre jednoduché sterilizačné obchody, 4,0 % pre jednoduché refinančné obchody a 3,0 % pre dvojtyždňové REPO tendre s obchodnými bankami.

- BR NBS schválila Správu o rozvoji bankového sektora SR a hodnotenie obozretného podnikania za bankový sektor k 30. 6. 2005. Správa bude zverejnená na internetovej stránke NBS.

Tlačové oddelenie OVI NBS

TLAČOVÁ SPRÁVA

Ness pre Rothschildovu banku

Spoločnosť Ness Technologies, Inc. (NASDAQ: NSTC), globálny poskytovateľ IT riešení a služieb, oznámila získanie dvoch významných zákaziek z oblasti finančného sektora: prvou je kontrakt s bankou First International Bank of Israel (FIBI) na outsourcing prevádzky informačných technológií v hodnote približne 120 miliónov dolárov v priebehu 8 rokov, ktorý uzavrela v spolupráci so spoločnosťou EDS, a druhou zákazkou je oficiálne oprávnenie na začatie prestavby databázy jednej z najprestížnejších súkromných švajčiarskych bánk – Banque Privée Edmond de Rothschild. Zákazku FIBI získali spoločnosti Ness a EDS na základe výberového konania. V rámci najväčšieho outsourcingového projektu v izraelskom bankovníctve budú spoločnosti Ness a EDS zabezpečovať prevádzku informatiky tejto finančnej inštitúcie.

Mandát konvertovať hlavný bankový systém získala spoločnosť Ness Technologies od Banque Privée Edmond de Rothschild na základe zmluvných podmienok. Systém, dodaný od IBM pod názvom Information Management System (IMS) bude Ness predstavovať na

IBM DB2 Universal Database. Ostrá prevádzka databázy DB2 je naplánovaná na posledný štvrtrok 2005. Konverzia databázy na DB2 umožní Banque Privée Edmond de Rothschild lepšie využitie technológií, hlavne pre služby poskytované internetom, a bude oveľa lepšie podporovať vývoj inovačných aplikácií.

Spoločnosť Ness Technologies, Inc., (NASDAQ: NSTC) je globálnym dodávateľom služieb a kompletných riešení v oblasti IT, ktoré zákazníkom pomáhajú zvyšovať konkurencieschopnosť a efektívnosť. Ponúka široké portfólio riešení a služieb, vrátane outsourcingu a offshore, systémovej integrácie, vývoja softvéru na zákazku, preverovania kvality, poradenstva a školení. Medzi zákazníkov spoločnosti Ness Technologies patrí viac než 500 štátnych organizácií a súkromných firiem z celého sveta. Spoločnosť Ness Technologies má 5 430 zamestnancov v 15 krajinách sveta. Medzi jej partnerov patrí celosvetovo viac než 100 popredných dodávateľov softvéru a hardvéru. Vďaka globálnej pôsobnosti dokáže spoločnosť Ness Technologies maximálne efektívne prideľovať zdroje a v celej šírke uspokojovať potreby zákazníkov.

Zuzana Hajdučková, NESS Slovakia

Genéza eurových mincí

Výstava v Národnej banke Slovenska

Guvernér Národnej banky Slovenska Ivan Šramko (druhý sprava) a generálny riaditeľ Generálneho direktoriátu pre ekonomické a finančné záležitosti Európskej komisie Klaus Regling (druhý zľava) otvorili dňa 16. septembra 2005 v budove ústredia NBS v Bratislave výstavu pod názvom Genéza eurových mincí – Euro Coins Genesis Expo.

Expozícia, ktorú centrálna banka usporiadala v spolupráci s Európskou komisiou, je súčasťou komunikačných aktivít NBS zameraných na budúce zavedenie eura v SR.

Výstava prostredníctvom dvojrozmerných panelov a viacerých vitrín približuje vývoj a súčasnú podobu oficiálneho grafického symbolu spoločnej európskej meny (), ako aj proces výberu motívov na spoločnú i na národné strany eurových mincí používaných v 12-tich štátoch súčasnej eurozóny. Súčasťou výstavy sú aj motívy národných strán štátov, ktoré v budúcich rokoch zavedenie eura plánujú a v ktorých sa už proces výberu motívov završil. Medzi exponátmi sú aj niektoré zaujímavé, avšak nezrealizované výtvarné návrhy.

Rovnakú expozíciu už národné centrálné banky predstavili verejnosti v Bruseli, Frankfurt nad Mohanom, Siene, Talíne a v La Valette.

Proces výberu motívov na slovenské rubové strany eurových mincí v NBS stále pokračuje a výsledky spolu s víťaznými návrhmi budú verejnosti prezentované koncom tohto roka.

Výstava Genéza eurových mincí
– **Euro Coins Genesis Expo**
bude prístupná v pracovných dňoch
od 8.00 h – 17.00 h
a v Bratislave potrvá
do 14. októbra 2005.

V dňoch 21. 10. – 12. 11. 2005 bude
inštalovaná v Dome techniky
v Košiciach.

Igor Barát
Foto: Ivan Paška